

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Simona Bertoncelj

Pripovedništvo Nejke Omahen: predstavitev
avtorice, tem, pripovedne tehnike

Diplomsko delo

Mentor prof. dr. Igor Saksida

Železniki, marec 2011

Zahvala

Hvala mentorju, prof. dr. Igorju Saksidi, za pomoč in strokovne napotke pri pisanju diplomske naloge, predvsem pa za njegov prijazen in človeški odnos do študentov.

Hvala tudi staršem, ki so mi študij omogočili in Andreju za vso podporo in razumevanje pri študiju.

Izvleček

Mladinska književnost ima pomembno vlogo pri razvoju mladostnika. Ti se lahko poistovetijo z junaki, ki so podobne starosti kot bralci, zato tudi raje segajo po mladinski literaturi kot po obveznem šolskem literarnem kanonu. Diplomaska naloga je sestavljena iz teoretičnega dela in literarne analize del mladinske pisateljice Nejke Omahen. Prvi del nam posreduje podatke o avtorici in njenem delu, predstavi pojem mladinske književnosti in mladinskega romana. Prav tako izvemo temeljne značilnosti književnosti za mlade. Te značilnosti nam v osrednjem delu, pomagajo pri analizi obravnavanih del. Analiza devetih knjig je pokazala, da imajo dela kar nekaj skupnih značilnosti. Prisoten je žanrski sinkretizem, največkrat se prepletajo značilnosti ljubezenskega mladinskega romana in romana o odraščanju. Dogajalna zgradba je preprosta, dela pa niso preveč poglobljena in razmišljujoča. Junaki oz. največkrat junakinje, so povprečne zaljubljene najstnice, ki s svojo zunanostjo in dejanji ne izstopajo, vendar pa se spopadajo s tipičnimi težavami odraščanja. Posledično prevladuje prvoosebna pripoved, knjižni jezik pa vsebuje prvine pogovornega jezika in slenga. Dela bi lahko opredelili tudi kot trivialna, saj vsebujejo značilnosti le-te literature.

V prilogi je dodan tudi intervju z mladinsko pisateljico Nejko Omahen, v katerem je najti veliko zanimivosti o avtorici in njeni literaturi.

Ključne besede: slovenska mladinska književnost, mladinski realistični roman, ljubezenski roman, roman o odraščanju, pripovedne tehnike, intervju

Abstract

Children's literature has an important role with development of adolescent. They can identify with the heroes, which are similar age as the readers and consequently rather reach for children's literature instead of obligatory school literate readings. Diploma thesis is composed from theoretical part and literal analysis of works from children's writer Nejka Omahen. First part gives us information about the author and her work, explains the term of children's literature and children's novel and we also determine the basic characteristics of children's literature. In the second part these characteristics help us to analyze the discussing works. Analysis of the nine books shows us that they have quite some of common characteristics. We can find the presence of genre syncretism with overlapping of love children's novel and novels about growing up. Occurrence structure is simple and the works are not too deep and complicated to understand. Heroes or mostly heroine are average in love teenagers that with their appearance and acts do not stand out from others, but they do struggle with typical problems of growing up. Overall it prevails the first person narrative; literature language includes elements of informal dialect and slang. We could also define the works as trivial due to inclusion of characteristic of that specific literature.

Also included is the interview with children's writer Nejka Omahen in which we can find a lot of interesting facts about the author and her literature.

Key words: Slovene children's literature, children's realistic novel, love novel, novel about growing up, narrative techniques, interview

Kazalo

1 UVOD	7
2 PREDSTAVITEV AVTORICE	8
3 O MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI	9
3.1 OPREDELITEV POJMA	9
3.2 POIMENOVANJA MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI	9
3.3 MLADINSKI REALISTIČNI ROMAN.....	11
3.3.1 <i>Žanri slovenskega realističnega mladinskega romana</i>	13
4 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI IN PRIPOVEDNE TEHNIKE V MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI.....	14
4.1 PRIPOVEDOVALEC	14
4.1.1 Avktorialni pripovedovalec	15
4.1.2 Prvoosebni pripovedovalec	15
4.1.3 Personalni pripovedovalec	15
4.2 PRIPOVEDNA PERSPEKTIVA.....	16
4.2.1 <i>Perspektiva razcepa</i>	17
4.2.1.1 Avtoritativna perspektiva	17
4.2.1.2 Evazorična perspektiva.....	17
4.2.2 <i>Perspektiva zbliževanja</i>	18
4.2.2.1 Nonsensna perspektiva oz. perspektiva jezikovno-predstavne igre	18
4.2.2.2 Resničnostna perspektiva	18
4.2.2.3 Perspektiva oporekanja.....	19
4.2.2.4 Perspektiva čudenja.....	19
4.2.2.5 Parabolična perspektiva.....	19
4.2.2.6 Perspektiva spominjanja.....	20
4.3 JUNAKI	20
4.4 DOGAJALNI ČAS IN PROSTOR.....	21
4.5 JEZIK	21
4.6 TRIVIALNOST	22
5 LITERARNA ANALIZA ROMANOV	23
5.1 TEME IN MOTIVI.....	23
5.1.1 <i>Zvezda z odra</i>	24
5.1.2 <i>Silvija</i>	26
5.1.3 <i>Življenje kot v filmu</i>	28
5.1.4 <i>Dež</i>	31
5.1.5 <i>Veliko srce</i>	33
5.1.6 <i>Prigode Poprove Pipi</i>	35
5.1.7 <i>Spremembe, spremembe</i>	37
5.1.8 <i>Temno sonce</i>	40
5.1.9 <i>Oh, ta kriza!</i>	42
5.1.10 <i>Razčlenitev motivov po romanih</i>	44
5.2 ŽANRI	45
5.3 PRIPOVEDOVALEC IN PERSPEKTIVA	46
5.3.1 <i>Pripovedovalec</i>	46
5.3.2 <i>Perspektiva</i>	48
5.4 JUNAKI	49
5.5 PROSTORSKA IN ČASOVNA ANALIZA	53
5.5.1 <i>Dogajalni prostor</i>	53
5.5.2 <i>Dogajalni čas</i>	53
5.6 DOGAJALNA ZGRADBA	54
5.7 JEZIK	55
5.8 TRIVIALNOST	57
5.9 ZUNANJA ZGRADBA	58
6 PRIMERJAVA ROMANOV	59

7 ZAKLJUČEK	63
8 VIRI IN LITERATURA	64
8.1 VIRI	64
8.2 LITERATURA.....	64
9 PRILOGE	66

Kazalo tabel

TABELA 1: RAZČLENITEV MOTIVOV PO ROMANIH	45
TABELA 2: PREGLED ŽANROV	45
TABELA 3: DOGAJALNI PROSTOR V OBRAVNAVANIH DELIH.....	53

Kazalo prilog

PRILOGA 1: ZGOŠČENKA	66
PRILOGA 2: INTERVJU Z MLADINSKO PISATELJICO NEJKO OMAHEN	66

1 Uvod

Že sam naslov diplomskega dela pove, da sem se ukvarjala z deli mladinske pisateljice Nejke Omahen. Gre za literaturo, ki je namenjena predvsem mladostnikom od 12.–16./17. leta starosti. Znano je, da najstnike zanimajo raznovrstne teme od ljubezenske, pustolovske, realistične do vedno bolj zastopanih tabuiziranih tem. V romanih Nejke Omahen je vse to mogoče najti, kar kaže tudi na priljubljenost in popularnost njenih del.

V začetku, v teoretičnem delu, sem se posvetila predvsem avtorici sami in z njo opravila tudi intervju. V nadaljevanju sem se ukvarjala s poimenovanjem mladinske književnosti in pojmom mladinski roman ter ga skušala čim natančneje opredeliti. Prav tako sem se posvetila splošnim značilnostim mladinske književnosti, ki so mi v nadaljevanju pomagale pri analizi prebranih del.

Pri analizi sem se osredotočila na motive, ki se v prebranih delih pojavljajo, zunanjo zgradbo, prostorsko in časovno analizo ter dogajalno zgradbo. Določila sem tip pripovedovalca in perspektivo, prav tako sem pozornost namenila junakom, njihovem jeziku in razpletu zgodbe. Obravnavane romane sem skušala čim bolje žanrsko opredeliti, zanimali pa so me tudi morebitni elementi trivialnosti. Prebrana dela sem med seboj primerjala in primerjavo prikazala tudi v tabeli. Za zaključek pa sem predstavila svoja opažanja in ugotovitve, do katerih me je pripeljala analiza.

2 Predstavitev avtorice

Nejka Omahen se je rodila 6. februarja 1983 v Ljubljani kot drugi otrok Pavla in Magde Omahen. Prihaja iz Šmartnega pri Litiji, živi pa v Dolenjskih Toplicah. Osnovno šolo je zaključila v Šmartnem pri Litiji, kasneje pa je šolanje nadaljevala na Gimnaziji Bežigrad. Po uspešno opravljeni maturi je na ljubljanski Filozofski fakulteti vpisala in zaključila študij geografije in primerjalne književnosti. Danes poleg pisanja, opravlja poklic učiteljice, ki ji kot začetnici vzame veliko časa.

S pisanjem se je začela ukvarjati že v osnovni šoli, ko je v prvem razredu napisala svojo prvo knjižico, dolgo tri strani, z naslovom *Mesojeda roža*. Resneje pa je začela pisati konec šestega razreda, med poletnimi počitnicami, ko je morala ponoviti znanje slovenskega jezika. Vendar je ponavljanje zamenjala s pisanjem knjige in tako je nastal *Modri zvezek* ali *Dnevnik Vanje Juvan*. Kasneje je napisala zbirko knjig *Zvezde*, ki je govorila o mladih dekletih iz Velike Britanije, ki dosežejo uspehe na različnih področjih. Prva knjiga iz te zbirke ima naslov *Zvezda z odra*, sledili sta še *Drsalka v modrem* in *Županovi hčerki*. Prvo ji je leta 1998, ko je obiskovala osmi razred, izdala osnovna šola Šmartno.

Kot gimnazijka je, pri založbi DZS, izdala prvi roman *Silvija* (1999), za katerega je leta 2000 prejela tudi nagrado Moja najljubša knjiga. Sledil je roman *Življenje kot v filmu* (2000), po katerem je bil posnet in na TV Slovenija predvajan istoimenski mladinski film. Napisala je še romane *Dež* (2001), *Veliko srce* (2002), *Prigode Poprove Pipi* (2004), *Spremembe, spremembe* (2007) in *Temno sonce* (2009). Konec leta 2010 pa je izšel njen najnovejši roman *Oh, ta kriza!*, ki ga je, kot prejšnje, tudi tokrat izdala založba DZS.

Z mladinsko pisateljico sem opravila tudi intervju, ki je na njeno željo, predvsem zaradi časovne stiske, potekal preko elektronske pošte in je bil zaključen 27. 2. 2010. V celoti je dodan v prilogi.

3 O mladinski književnosti

3.1 Opredelitev pojma

Pojem mladinska književnost je besedna zveza, sestavljena iz prilastka mladinska in jedra književnost, kar pomeni, da je to književnost posebnega tipa; po mnogih definicijah je njena posebnost predvsem specifičen bralec,¹ to je otrok ali mladostnik do 18. leta starosti. Ker pa takšno literaturo berejo tudi odrasli, se zdi opredeljevanje mladinske književnosti zgolj na podlagi bralstva neustrezno, saj je ob tem nujno upoštevati tudi besedilo samo. Da besedilo lahko uvrščamo med mladinsko književnost, pa mora biti enostavno, bistro, pregledno, berljivo, kratko in jasno, vedno z neko moralno in humano željo, potrebo in idealom.² Literarni leksikoni govorijo o predpubertetni, adolescentni in mladostniški varianti mladinske literature. Otroška literatura je v glavnem narejena enako kot vsa druga umetnostna besedila, ima pa nekatere posebnosti: igrivost, fantastičnost in humornost, so bolj poudarjene, zlasti za obdobje do dvanajstega leta starosti, in temelji na naivnosti otroške psihe.³ Za mladinski roman, ki pa ga lahko uvrstimo v adolescentno in mladostniško varianto mladinske literature, so značilni pustolovska vsebina, zanimiva in domišljajska zgradba, preprosta pripoved in dečki ter deklice kot glavne osebe. Mladinska književnost tako zajema književnost za odrasle ter tri literarne vrste: poezijo, prozo in dramatiko.

3.2 Poimenovanja mladinske književnosti

Mladinska književnost kot naslovniška zvrst književnosti zajema veliko raznolikost vrst, ki so praviloma opredeljene notranje-formalno, iz teh določil pa izhaja tudi njihova namembnost, tj. naslovniška določenost. Pojem mladinske književnosti se povezuje s tremi členi predmetnega področja literarne vede: z avtorjem, besedilom in naslovnikom.

¹ Igor Saksida, *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja. 1994. 41–42.

² Prav tam, 47.

³ Miran Hladnik, *Šilihov mladinski roman Beli dvor. Gustav Šilih: Beli dvor*. Ljubljana: Karantanija. Velenje: Založništvo Pozoj. 1997. 450.

»Mladinska književnost je naslovniška zvrst književnosti – njeno bistvo je umetniškost. Izhaja iz avtorjevega doživljanja otroštva, od nemladinske književnosti pa jo ločujejo oblikovne in vsebinske značilnosti (motivi, teme, žanri). Namenjena je predvsem bralcu do starostne meje osemnajst let; najbolj kakovostna nagovarja tudi odraslega bralca, kar pomeni, da je naslovniško univerzalna.«⁴

V literarni vedi, tako slovenski kot tuji, se zanjo uporablja več sopomenskih besednih zvez: otroška/mladinska književnost/literatura, mladinsko slovstvo idr. Kot nadpomenka se danes v teoriji uporablja besedna zveza mladinska književnost, ki zajema otroško in najstniško književnost, tj. mladinsko književnost v ožjem pomenu besede. V tako opredelitev književnosti za mlade uvrščamo:

- dela, ki so napisana posebej za mladino,
- dela, ki so bila napisana kot nemladinska književnost, a so v procesu recepcije postala mladinska,
- priredbe in predelave del.

Za avtorja književnosti za mlade je značilno vživljanje v otroka, tako avtopoetike odražajo zanimiva pojmovanja bistva, posebnosti in branja mladinske književnosti.

- Pisati mladinsko književnost pomeni pisati književnost nasploh (z ozirom na vrednotenje sta obe zvrsti izenačeni glede na umetniškost).
- Prav tako pomeni vživljati oz. vračati se v otroštvo (spominjanje na otroštvo) – prevladuje komunikacija med odraslim in otrokom. To pa pomeni izpad spontane otroške ustvarjalnosti.
- Mladinska književnost je dialog z otroštvom, nastaja iz potrebe odraslega po komunikaciji z otroštvom. (užitek branja predstavlja »užitek dialoga«).

⁴ Igor Saksida, *Slovenska književnost 3. Mladinska književnost: Opredelitev in poimenovanja mladinske književnosti*. Jože Pogačnik et al. Slovenska književnost III. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 2001. 405–406

- Povezuje se s književnostjo za odrasle – v opusih različnih avtorjev je mogoče opazovati vsebinske, idejne in slogovne vzporednice med mladinsko in nemladinsko književnostjo.
- Osrednje značilnosti mladinskih del so: humor, igrivost, zvočnost, (otroška) izkušnja in čudenje. Opazimo tudi tabu teme (oz. male proteste). Za povojno in sodobno mladinsko književnost je značilna pestrost vrst, motivov in tem, zato je ne moremo opredeliti kot le eno prevladujočo vrsto ali tematski sklop.
- Zanimiva je za otroka in odraslega. Zanimivo je, da najkakovostnejša besedil klasične in sodobne mladinske književnosti nagovarjajo tako prvega kot drugega. (Voranc, Grafenauer, Makarovič).

Poleg avtopoetik je v zvezi z avtorjem zanimivo tudi vprašanje perspektiv, tj. prevzemanje otroškega pogleda na stvarnost. Tako avtor izhaja iz ideološkega pojmovanja otroštva, in sicer iz razkoraka ali zbliževanja z otroštvom, kar prinaša različne podobe otroštva; več o perspektivah sledi v naslednjem poglavju.

3.3 Mladinski realistični roman

Sodobna mladinska proza vključuje bogat spekter raznolikih vrst, besednih vzorcev in tem in je med ostalimi zvrstmi v mladinski književnosti, tako po številu besed kot tudi po raznolikosti vrst, najbolj kompleksna. Tako Igor Saksida razmejuje vrste mladinske proze na podlagi njihove pravljičnosti na iracionalno ter resničnostno prozo, Dragica Haramija pa v članku *Pregled sodobne slovenske mladinske proze*, pri delitvi upošteva dolžino besedila.

Med kratke prozne vrste uvršča pravljice (ljudske, umetne), povedke, basni, bajke, kratke realistične zgodbe in pa kratke fantastične pripovedi. Vendar se v sodobni mladinski prozi ne pojavljajo vse kratkoprozne književne vrste, najpogostejše so zagotovo sodobne umetne pravljice, kratke realistične zgodbe in kratke fantastične pripovedi. Poleg kratke pa imamo še dolge prozne vrste, med katere uvrščamo fantastične pripovedi, realistične pripovedi (povesti) in realistični ter fantastični roman, pri katerih avtorica poudarja, da kljub izjemnemu porastu omenjene zvrsti v svetu, na Slovenskem ni zaslediti razvojne kontinuitete teh dveh književnih vrst, čeprav nastajajo nekatera vrhunska dela s fantastičnimi prvinami.

V slovenskem prostoru se problematika mladinskega realističnega romana, pojavi zaradi necelostne teorije o književnih zvrsteh, vrstah in žanrih, saj po evropskih teorijah romana te vrste v mladinski književnosti ni. Prav tako razprave različnih teoretikov niso vedno enotne glede poimenovanj posameznih žanrov in pri definiranju tako imenovanega mladinskega romana. Predvsem je slednji pojem problematičen zaradi določenih odstopanj mladinskega romana od klasičnega, kot D. Haramija navaja po Milanu Crnkoviću, saj ta poudarja potrebo po posebnem preučevanju književnosti za mlade odrasle in predlaga naziv najstniška književnost, »ker se najstniška književnost loteva drugačnih tem kot otroška književnost (ne gre več za lahkotnost otroštva, zgodbo s srečnim koncem ...), drugačne pa so tudi književne osebe ter pristopi do književnih del, kar ga dela drugačnega od klasične otroške literature«.

Tako se v skladu s tem v mladinski realistični roman uvrščajo nekoliko daljša besedila, tista, ki presegajo pripoved oz. povest, se pravi, dolga prozna besedila, za katere je značilna epska notranja forma (kar ustreza Kosovi opredelitvi romana). Po drugi strani pa se tako opredeljuje tudi dela glede na njihovo tematiko, tj. življenje najstnikov ter glede na to, kateri starostni skupini so namenjeni, tj. od 12. do 16./17. leta. Pomembno je tudi, da kljub temu ni moč uvrstiti vseh mladinskih del oz. del z najstniško tematiko v mladinski roman, saj slednji označuje le majhen del mladinske književnosti. Ne glede na vse pomisleke se v literarno-teoretičnih razpravah o mladinski književnosti pojavlja termin mladinski roman, ki seveda ni povsem identičen romanu v nemladinski literaturi.

Mladinski roman ima dokaj natančno opisan glavni literarni lik, le-ta je mladostnik v težavnem pubertetnem obdobju, književni prostor in čas sta precej natančno določljiva, ni pa pretirane večplastnosti, saj mladi bralec sprejema predvsem (zanimivo) zgodbo. Pripovedovalec je najpogosteje prvoosebni, to je glavni literarni lik, ki je pogosto tudi naslovni lik mladinskega romana in pripoveduje o svojem življenju, kar povsem ustreza težnji romana, da je njegova stalnica vendarle sfera zasebnega. Teme, motivi, karakterizacija oseb in druge literarno-teoretične kategorije, ki določajo ustroj romana, so v mladinski dolgi prozi zaradi omejene recepcijske zmožnosti mladega bralca zožene.

Slovenski mladinski realistični roman je zastopan s štirimi žanri: avanturistični mladinski roman, ljubezenski mladinski roman, socialno-psihološki mladinski roman, roman »v

kavbojkah« ali jeans roman. Romaneski žanri se med seboj pogosto prepletajo, tako neko književno delo sodi v enega izmed žanrov, v samem delu pa se pogosto pojavljajo še značilnosti drugih. To značilnost imenujemo žanrski sinkretizem, kot ga za nemladinski sodobni roman utemeljuje Alojzija Zupan Sosič.

Torej lahko rečemo, da med mladinske realistične romane uvrščamo dolga prozna besedila, ki imajo epsko notranjo formo, kar ustreza Kosovim formalnim določilom romana in posegajo v življenje najstnikov, prav tako pa imajo dovolj tipičnih romaneskih elementov, da jih smemo uvrščati med romane. Zdi se, da je mladinski roman tista forma, po kateri lahko posegajo najstniki (mladostniki) v zadnji triadi osnovne šole in v srednji šoli, saj šele v četrtem obdobju bralnega razvoja, to je v obdobju abstraktne inteligence (od 12. do 16./17. let), njihov psihični razvoj in količina izkušenj dosežejo nivo zmožnosti razumevanja daljših in zapletenejših književnih del.

3.3.1 Žanri slovenskega realističnega mladinskega romana

- Avanturistični mladinski roman

Za ta žanr je značilno, da je v središču romana (nenamerna) avantura, v katero se podajo glavni literarni liki. Scenična perspektiva omogoča preglednost in jasnost dogajanja, ki je pogosto slikano bipolarno, pri čemer mislimo na izrazito pozitivne lastnosti glavnega književnega lika in izrazito negativne lastnosti drugih književnih oseb. Najpomembnejši element avanturistične zgodbe je nerešljivo – rešljiv problem, ki se izteče v srečen konec.

- Ljubezenski mladinski roman

Tu je v središču dogajanja najpogostejše najstnica, redkeje najstnik, ki skozi notranje monologe in svoja dejanja prikazuje prvo ljubezen. S stališča glavnega literarnega lika je ta ljubezen večna, prava in edina, ko pa zveza dveh mladih zaljubljenecv razpade, ima skoraj katastrofične posledice za tistega, ki je bolj zaljubljen oz. si želi nadaljevanje razmerja.

- Socialno-psihološki mladinski roman

Pri tem žanru v ospredje stopijo tabu teme; "V mladinsko leposlovje prihajajo vedno nove in nove teme, kot so: aids, anoreksija, bulimija, psihične bolezni, rak, homoseksualnost, lezbičnost, spolna zloraba, incest, posilstvo, samomor, smrt, brezposelnost, brezdomstvo, narkomanija, rasizem, neonacizem, ekološke katastrofe (jedrski holokavst) ..." (Lavrenčič Vrabec, 2001: 44). Zaradi tematike so pri odraslih pogosto naletela na neodobravanje, mladi bralci pa so detabuizirane teme dobro sprejeli.

- Roman »v kavbojkah« ali jeans roman

Za roman »v kavbojkah« je značilen prikaz deškega literarnega lika, ki se ne znajde v sodobnem svetu, predvsem pa ne prepozna svoje vloge v njem. Ti so v večini srednješolci, ki jih pestijo šola in starši, njihov (trenutni) glavni življenjski cilj pa je zabava, eksperimentiranje z drogami in alkoholom, prve spolne izkušnje, predvsem pa se na življenje odzivajo zelo neodgovorno.

4 Splošne značilnosti in pripovedne tehnike v mladinski književnosti

4.1 Pripovedovalec

Romane tipološko lahko razvrščamo tudi glede na tipe pripovedovalca, tako se najpogosteje uporablja delitev nemške teorije romana, in sicer delitev Franza Stanzela. Ta govori o treh tipih pripovedovalca, to so: avktorialni, prvoosebni (jazov) in personalni pripovedovalec.

V slovenski mladinski prozi je v časovnem razponu od konca 2. svetovne vojne do devetdesetih let, mogoče opaziti vse tri tipe pripovedovalca. Ti se lahko pojavijo v t. i. čisti obliki ali pa v različnih medsebojnih kombinacijah, kar v tekstih ustvarja specifične estetske učinke.

4.1.1 Avktorialni pripovedovalec

Pri tem načinu pripovedovanja se zdi, kot da avtor ve in vidi več, kot njegove osebe. Avtor se dviga nad pripovedne osebe in dogajanje, skozi katero se le-te gibljejo v času in prostoru, tako da jih vodi in nadzira. Lahko posreduje med literarnimi liki in mladimi bralci, ki jih nagovarja neposredno ali posredno z retoričnimi vprašanji; napove lahko nadaljevanje zgodbe, komentira dogajanje, dodaja zgodbene dodatke in povzetke.⁵ Pogosto ga zasledimo predvsem v besedilih, namenjenih mlajšemu otroškemu sprejemniku in vsevedni pripovedovalec se tu največkrat razkrije kot oče, ded, mama ali babica glavnega otroškega lika.⁶

4.1.2 Prvoosebni pripovedovalec

Prvoosebni pripovedovalec je eden od junakov v sami pripovedi, ki je dogajanje sam doživel ali opazoval. Najpogosteje se prvoosebni pripovedovalec uveljavlja kot glavni literarni lik, ki je star 10, 12 let pa tja do odraščajočega mladostnika.⁷

4.1.3 Personalni pripovedovalec

Personalni pripovedovalec pa je postavljen v sredo pripovednega dogajanja, v eno od pripovednih oseb ali ob njihovo stran, tako da – za razliko od vsevednega pripovedovalca – pozna samo tisti del dogajanja, ki ga zaznava iz tega položaja, pripoveduje iz posebnega zornega kota določene osebe, njenega delnega izkustva in zavesti. Pogosto se pojavlja v delih s kolektivnim junakom. Personalni pripovedovalci so največkrat literarni liki od 10., 12. leta pa tja do stopnje odraščajočega mladostnika.

⁵ Marjana Kobe. Pripovedovalec, pripovedna perspektiva v sodobni slovenski prozi za mladino. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna izdaja. 1999. 36–37.

⁶ Prav tam, 38.

⁷ Prav tam, 38–39.

4.2 Pripovedna perspektiva

Danes je poleg vsebinskih in strukturnih značilnosti ter raziskav bralca, pomembno tudi zanimanje za avtorja, tj. odraslega, ki piše mladinsko književnost. V knjigi, *The Pleasures of Children's Literature* (1996, 2. izd.), avtor P. Nodelman piše o zanimivosti mladinske književnosti za odrasle in otroke, o različnosti interpretativnih strategij, zlasti pa po komunikaciji – užitek je predvsem »užitek pogovora, tj. dialoga med bralci in besedili ter med bralci in samimi o besedilih«.⁸ Ta dialog pa vključuje tudi podobo otroka v literaturi, ki izvirajo, na eni strani iz funkcije mladinske književnosti, na drugi pa iz avtorjevega samorazumevanja. Lahko rečemo, da je delo komunikacija med odraslim in (tudi) otrokom. Zasledimo lahko oznako, da odrasli avtor ideje za pisanje mladinske književnosti črpa iz »otročstva v sebi«, iz »infantilizma«, da književnost »narekuje otrok, ki se čudi vsemu, kar je« ipd.

Prav tako je za oživljanje otroštva pomembna tudi avtorjeva »identifikacija« z implicitnim bralcem mladinske literature, saj mladinsko besedilo v temi in strukturi predpostavlja specifičnega bralca. Implicitni bralec se lahko odraža kot poseben jezik (občutljivost), kot omejitev oz. izvor tabujev (seks, invalidnost, smrt) ali celo kot cenzura. Torej lahko rečemo, da se pojavlja več oblik t. i. oživljanja otroštva, pri tem pa govorimo o različnih perspektivah.

Pripovedna perspektiva je pomembna raznolikost mladinske književnosti, iz katere ustvarjalec prikazuje besedilno stvarnost. Pri tem ne gre le za pripovedovanje zgodbe ali videnje dogodka (fokalizacijo), ampak za pripovedovalčevo stališče, držo do upovedene literarne stvarnosti. Pri tem je najpomembnejše, »kakšen je otrokov pogled na besedilno oz. zunajliterarno stvarnost, ki ga, če sploh ga, prevzema odrasli.«⁹

»Pisatelj otroštvo razume prek več »medijev«: prek sebe in podoživljanja svojega otroštva, prek svojih otrok in vživljanja v njihovo odraščanje, prek vnukov in njihovega otroštva, vmes

⁸ Igor Saksida. Opredeletve in predstavitve otroštva v sodobni slovenski mladinski književnosti. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna izdaja. 1999. 8.

⁹ Prav tam, 9.

pa tudi prek doživljanja tujih otrok. Gre torej vedno za razumevanje otroštva in vživljanja vanj prek več rodov. Ni nujno, da vsak pisatelj doživlja vse generacijske poglede na otroštvo. Vsekakor najboljši pisatelji doživljajo pri tem razvoj, kar lahko pripelje do nastanka umetnine.«¹⁰

Kako je strukturirano mladinsko besedilo, je posledica empatije, tj. vživljanja v otroka ter posnemanja otroškega doživljanja stvarnosti. Posledično poznamo več perspektiv (dva glavna tipa, ki vsebujeta več podtipov perspektiv) in s tem več podob otroštva.

4.2.1 Perspektiva razcepa

Zajema dva podtipa, in sicer avtoritativno in evazorično perspektivo, značilen zanjo pa je razkorak med odraslim in otrokom. Pri prvem podtipu gre za vplivanje na naslovnika, pri drugem pa za vzorce trivialne literature in kičarska stanja, predvsem za umik v idilično otroštvo.

4.2.1.1 Avtoritativna perspektiva

Značilna je za razsvetljensko poučnost ter za ideološko literaturo neposredno po vojni. Zanj je značilno, da izhaja iz avtorjeve predpostavke, da je potrebno mladega bralca vzgojiti, preobraziti v zglednega meščana, pripadnika delavskega razreda itd. Zato pred naslovnika postavlja zgledne like, kot so: otrok, ki ima rad Stvarnika, starše in naravo, pionirja, ki se zaveda svojih razredno-nacionalnih lastnosti. Zaradi trdoživosti nekaterih motivov (npr. negativni lik otroka, ki preganja živali), je to perspektivo mogoče zaslediti še v sodobni mladinski literaturi.

4.2.1.2 Evazorična perspektiva

V ospredju je avtorjevo idealiziranje otroštva, občudovanje sladkobne idile otroškega brezskrbnega časa, tipični motiv pa je otrok v cvetoči naravi. Sem spadajo nekatera besedila z

¹⁰ Bogdan Novak. Iz pisateljeve perspektive. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna zdej. 1999. 27.

začetka 19. stoletja, danes pa jih zaznamo v besedilih o srčkanih živalcah, nasmejanem otroku, nekakšni univerzalni »ljubkosti« vsega, kar vidimo.

4.2.2 Perspektiva zbliževanja

Temeljna značilnost je ukinjanje razkoraka med odraslim in otrokom, odrasli se vživlja v otroško doživljanje. To se lahko zgodi na več načinov, zato poznamo tudi več podtipov te perspektive.

4.2.2.1 Nonsensna perspektiva oz. perspektiva jezikovno-predstavne igre

Imenujemo jo tudi perspektiva jezikovno-predstavne igre. Ta zbliževanja dosega z igrivim preoblikovanjem jezika v čiste zvočne nize ali s svobodno, nesmiselno kombinacijo sicer razumljivih besed in predstav. Pri tem je torej otrok v avtorjevi zavesti »bitje igre«, avtorjevo umetniško dejanje pa je predvsem približevanje otroški neomejeni domišljiji, »posluh za zven, vonj besed«, kot pravi Boris A. Novak. Značilna je že za (slovensko) ljudsko pesem, opazimo pa jo tudi pri Franu Levstiku. Nonsensne prvine v zbirkah, igrivo preoblikovanje in povezovanje jezikovnega gradiva, predstavljajo prelom s povojno graditeljsko poezijo (po l. 1950), prav tako pa zaznamujejo sodobno mladinsko poezijo. Skupna značilnost teh besedil je tematizacija jezikovne igre. Predstavni nesmisel je zaznati predvsem v mladinski poeziji osemdesetih let in v nekoliko starejšem mladinskem pripovedništvu. Ta nesmiselna besedila po humorju in sproščeni domišljiji spominjajo na realno otroško igro (z igračami) in jih ne nadgrajuje višja sporočilnost ali simbolika. Najdemo jo tako v sodobni mladinski prozi, kot tudi v dramatiki.

4.2.2.2 Resničnostna perspektiva

Ta je določena s starostjo naslovnika in odraža avtorjevo vživljanje v otrokovo ali mladostnikovo vsakdanjost, torej gre za upovedovanje stvarnosti, ki ni »narobe svet«, pač pa bolj ali manj veren posnetek zunajliterarne stvarnosti. M. Kobe je v tradiciji slovenske realistične mladinske pripovedi razložila več tipoloških značilnosti tovrstnih zgodb, kjer je osrednji lik po letu 1970 sodobni mestni otrok. Resničnostna perspektiva upoveduje značilne dogodke otrokovega vsakdana in življenja v družini in v šoli. V tem sklopu besedil je pogosta prvoosebna pripoved, ki poleg humorja zajema tudi resnejše plati otrokovega in najstnikovega

življenja (ločitev staršev, razočaranje v ljubezni beg od doma). Vse to je lahko prikazano s stališča osrednje literarne osebe, tj. mladostnika/otroka. Posebna podtipa resničnosti zgodb sta skupini, v katerih nastopa kolektivni junak ter skupina pripovedi o prijateljstvu med otroki in živalmi. Kolektivni junak (pripoved o družini) je značilen tudi za posebno podskupino besedil z resničnostno perspektivo, tj. za trivialna mladinska besedila, v dramatiki pa jo zasledimo predvsem v realnih prizorih iz otroškega vsakdana ter v nekaterih igrah o družini in skupnosti.

4.2.2.3 Perspektiva oporekanja

Za upodobitev realne otroške/mladostniške literarne osebe se lahko uporabi tudi perspektiva oporekanja, tj. privzemanje otroške/najstniške uporniške drže do sveta. Le-ta se izraža že v rabi posebnega jezika, nosilec teh zgodb pa je nesocializirani posameznik, izobčenec. Ta perspektiva se lahko pojavi tudi v poeziji, če ta tematizira nasilje, samoto in nekatere tabu teme. Najdemo jo v realističnih pripovedih, lahko pa se pojavi tudi v fantastični (ko gre za svet, ki je otrokovi realnosti sovražen) ter v mladinski dramatiki (v igrah o otroški zmagi nad etično spornim svetom odraslih).

4.2.2.4 Perspektiva čudenja

Posebno doživljanje predstavlja perspektiva čudenja, otroškega »prisluškovanja« poetizirani stvarnosti, predvsem naravi in se pojavi v poeziji avtorjev, ki so se navezovali na simbolistično pesniško tradicijo (odražanje otroškega »posluha za čudeže v realnosti okrog nas«). Za to perspektivo v mladinski prozi je značilna razpoloženska, impresionistična črtica. Njeno bistvo torej ni ubesediljenje podobe živali oz. motiva iz narave, pač pa prikaz otroškega doživljanja skrivnostnosti poetizirane narave. Pojavi se tudi v dramatiki in radijski ustvarjalnosti.

4.2.2.5 Parabolična perspektiva

Kadar želi avtor v domišljijemskem svetu razložiti realnost, se torej vživljati v »otroško pojasnjevanje« sveta, nastane parabolična fantastična in pravljica perspektiva. Gre za razlagalno perspektivo, ki v neverjetnih svetovih praviloma vzpostavlja simboliko spopada dobrega/majhnega/šibkega z zlom/velikim/mogočim in bralca usmerja h globlji povednosti besedila. V poeziji se pojavljajo pesmi s fantastičnimi liki, sicer pa je perspektiva značilna predvsem za prozo, tako zajema basni, mitološka besedila ((pri)povedke, nastale na podlagi

ljudskega slovstva, oz. za njihove sodobne inačice, ter vzorce klasične umetne pravljice), ter tudi fantastične pripovedi, tj. dvoravninska besedila, kjer obstajata resničnostna in fantastična plast besedilne stvarnosti. M. Kobe ugotavlja, da je za slovensko pripovedništvo značilna krajša verzija fantastične pripovedi, imenuje jo kratka sodobna pravljica – ta je od leta 1945 do 1995 v okviru fantastične proze najmočnejši žanr, v dramatiki pa je značilna predvsem v žanru pravljичne komedije.

Prav vračanje k nonsensni in pravljичni perspektivi v vseh zvrsteh, (pesništvu, pripovedništvu in dramatiki) pomeni prelom z ideološkostjo vzgojne mladinske literature, ki je neposredno po letu 1945 v perspektivi razcepa upodabljala zglednega pionirja, zavedajočega se razredne in nacionalne pripadnosti.

4.2.2.6 Perspektiva spominjanja

Avtor mladinskega besedila lahko piše tudi iz perspektive spominjanja na otroštvo, pri tem se vrača med podobe lastnega otroštva, v svet, ki ga ni več. Skoraj v celoti je to perspektiva mladinske proze, v pesništvu pa jo je redko zaslediti.

4.3 Junaki

Junaki mladinske proze so običajno otroci in mladostniki od 12. do 18. leta starosti. Zanje je večinoma značilen konflikt odraščajočega, bolj ali manj neprilagojenega posameznika z njegovim okoljem, z veljavno hierarhijo vrednot, z normami in tabuji, ki mu jih vsiljuje tradicija in ki jih skuša pri iskanju svoje avtentičnosti na različne načine obiti ali jih preseči. Hkrati s tem konfliktom, ki se udejanja predvsem na dveh ravneh (mladostnik – šola oziroma zavod, mladostnik – starši), pa se spori dogajajo tudi v mladostniku samem, in sicer kot posledica njegovega telesnega in čustvenega dozorevanja, spolne prebujenosti, predvsem pa hlastnega negotovega in praviloma samotnega iskanja svojega mesta v svetu odraslih, se pravi, poskusov, da bi sredi dedovanih in vsiljenih vrednot izoblikoval lasten pogled na svet in z njim uskladil svoje ravnanje.¹¹ Za nekatere junake je konfliktnost glavna karakтерна značilnost, ti so nekakšni uporniki, ki z neprilagojenim vedenjem v resnici iščejo ideal v svetu

¹¹ Aleš Berger. Jezik mladostnih junakov. *Otrok in knjiga*. 1984, št. 19. 30.

in v njih samih. Drugi so bolj prilagodljivi v odnosu do drugih ljudi, pa naj bodo to starši, sorodniki, učitelji ali vrstniki. Vsem pa je skupen predvsem razvoj na čustvenem področju, zato mladostniki doživljajo svojo prvo, največkrat nesrečno zaljubljenost, ki postane tako najpogostejša tema mladinskih proznih del.

Junaki v mladinskih proznih delih so lahko individualni – glavna oseba je mladostnik ali mladostnica ali kolektivni – prijateljska družina mladostnikov. Pri delih z individualnim junakom bralec spremlja poleg zgodbe tudi junakov razvoj, največkrat razvoj njegovega mišljenja, ki je na začetku še bolj otroško, na koncu pa doseže nekatera zanj pomembna spoznanja in se s tem približa pragu odraslosti. Pri kolektivnem junaku pa je v ospredju zgodba, ki je pogosto napeta, pustolovska in se z dobrim delovanjem družine tudi srečno konča, zato takšno delo velikokrat lahko uvrstimo med trivialna mladinska besedila.

4.4 Dogajalni čas in prostor

V povojni slovenski realistični prozi sta čas in kraj dogajanja postavljena v sodobnost.

»Književni čas in prostor sta precej natančno določljiva, ni pa pretirane večplastnosti, saj mladi bralec sprejema predvsem (zanimivo) zgodbo.«¹²

4.5 Jezik

Jezik mladostnikove pripovedi že sam po sebi izraža njegov odnos do sveta. Če mladostnik svet sprejema takšnega, kakršen je, je njegov jezik bolj ali manj knjižni (lahko je obarvan z nekaj slengizmi).

Če pa se mladostnik čuti v odnosu s svetom tujega, potem nalašč krši norme knjižnega jezika in vztraja pri pogovornosti urbane mladostne govorice, vzbujajoč pri tem s svojim ritmom, ekspresivnostjo in besediščem vtis spontanosti, iskrenosti in neobremenjenosti pripovedovanega. Jezik je, tako kot govorec, neprilagojen, hote drugačen: krši tabuje, zaletava

¹² Dragica Haramija. Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana. *Obdobja 21*. Ljubljana, 2003. 171–180.

se v pravila, opozarja nase z različnimi posebnostmi, marsikdaj je groteskno pretiran in prenapet, v nekakšnem pubertetniško postavljaškem zanosu se v njem mešata patetika in posmeh, brezbržnost in prizadetost, razčustvovanost in cinizem, poln je namernih infantilizmov in poudarjenih grobosti.¹³

4.6 Trivialnost

Trivialna literatura se je v Evropi pojavila konec 18. stoletja, to je bil čas, ki je prinesel bistvene spremembe v odnosu: avtor – knjiga – bralec. Z večjo pismenostjo se je povečalo povpraševanje po knjigi, razvoj v tiskarski tehnologiji pa je omogočil tiskanje večjih naklad. S tem se je spremenila tudi vloga avtorja, ki sedaj ne piše več po naročilu, ampak v skladu s tržnimi razmerami postaja blagovni proizvajalec, ki vse bolj upošteva želje bralcev. Ker pa so bili ti bralci šele na novo opismenjeni, so želeli predvsem zabavno in preprosto literaturo.

Trivialni literaturi pravimo med drugim tudi: množična in zabavna literatura, kič, šund, plaža, popularna in poljudna literatura, neelitna, masovna, marginalna, nizka, potrošna, pocestna literatura ... Iz sicer naključnega seznama ni težko razbrati manjvrednostnega predznaka, torej bi se definicija trivialne literature lahko glasila: trivialna literatura je estetsko in funkcionalno manjvredna množična literatura,¹⁴ ker pa bi bili na podlagi te definicije trivialno literaturo prisiljeni vseskozi primerjati s t. i. visoko literaturo in jo glede na to vrednotiti, se zdi tak način preživet. Kajti trivialna literatura potemtakem ne bi bila nikoli samostojna, avtonomna, ampak vedno le nekakšen stranski člen visoke literature.

Zato bi bilo bolje trivialno literaturo označiti po njeni temeljni funkciji, to pa je zadovoljevanje človekove potrebe po zabavi in s tem vzpostavljanje napetosti, tešenje radovednosti in vzbujanje ljubezenske razneženosti pri bralcu. Trivialna literatura bralcu poleg zabave ponuja tudi beg iz stvarnosti. Gre za to, da bralec za motive, ki jih sam ni mogel izživeti, išče in najde zadovoljitev v tem, kar so uresničili drugi.

¹³ Aleš Berger. Jezik mladostnih junakov. *Otrok in knjiga*. 1984, št. 19. 31.

¹⁴ Miran Hladnik. *Trivialna literatura*. Ljubljana. Državna založba Slovenije. 1983. 6.

Sodobna literarna teorija pa razkriva trivialno literaturo kot sredstvo manipulacije, sredstvo usmerjanja množic.¹⁵ Za družbo so tako škodljiva dela, ki z apeliranjem na čustva in delovanjem brez razumskega povoda vplivajo na porast bralčeve agresivnosti, ki se utegne v družbi tudi udejanjiti.

Tudi v sodobni mladinski prozi zasledimo trivialno literaturo,¹⁶ kamor najpogosteje uvrščamo mladinske pustolovske romane. Trivialnost opazimo že v zunanji oblikovanosti besedil: na platnici je ilustracija, vezana na pomembnejši dogodek v besedilu, in če je knjiga del obsežnejše zbirke, je na hrbtni strani napoved naslednje dogodivščine in v zadnji povedi te napovedi značilen namig na zanimivost. Trivialna pa je tudi vsebinska struktura, kajti potek dogajanja, osebe, prostor in čas so oblikovani na podlagi razvidnega klišeja. Potek dogajanja je razdeljen na:

- uvod,
- v naslednjih poglavjih prva omemba za pustolovščino pomembnega kraja,
- opis pustolovščin, povezanih s skrivnostnim krajem,
- razrešitev skrivnosti in srečen konec.

Osebe so razdeljene na pozitivne (otroci) in negativne (pogosto odrasli), prostor je velikokrat eksotičen, pustolovščine pa potekajo med šolskimi počitnicami glavnih junakov.

5 Literarna analiza romanov

5.1 Teme in motivi

V tem poglavju sem se ukvarjala s tematiko romanov in motivi, ki se v njih pojavljajo. Ker nam tema pove, o čem delo govori in jo sestavlja zaporedje motivom, sem le-tem namenila večjo pozornost in jih natančneje opredelila, na koncu pa skušala določiti temo obravnavanih romanov.

¹⁵ Prav tam, 21.

¹⁶ Igor Saksida. *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja. 1994. 223.

V posameznih delih se tako pojavlja več motivov, osredotočila pa sem se predvsem na tiste, ki so pomembni za razvoj dogodkov v delih.

5.1.1 Zvezda z odra

Zvezda z odra je prva knjiga iz Nejnine zbirke Zvezde. Povest v 25 poglavjih pripoveduje o dvanajstletni deklici Luise Hill, ki z očetom živi v majhni vasici Tarbet na Škotskem. Na očetovo željo odide na šolanje v Glasgow, z njo pa odide tudi sestrična Kate, s katero sta preživljali zadnje brezskrbne počitnice v domačem kraju. Skupaj sta jahali, se kopali v jezeru in počeli stvari, ki jih počnejo vsi otroci v teh letih.

Reakcija Luise, ko izve, da se bosta z očetom razšla in dokaz na njeno navezanost nanj in domači kraj:

»"Oh, moje življenje je uničeno! Zapustiti bom morala svojo ljubo vasico /.../. Očka, kako si mi lahko storil nekaj tako groznega? /.../ V Glasgow! Sama! Očka dobro veš, da še nikamor nisem šla brez tebe! "« (str. 7)

V internatu spoznata nove ljudi in sostanovalki Mary Gordon in Jane Carey, s katerima se takoj spoprijateljijo in veliko družijo. Spremljamo lahko vsakdanje šolske dogodivščine in stvari, ki se dogajajo v internatu. Največja pozornost obšolske dejavnosti pa je namenjena dramskemu krožku, h kateremu se vpišejo Luise, Kate in Mary. Luise je zelo uspešna in že kmalu stara učiteljica gospodična Rosalie Linter, ugotovi, da je zelo nadarjena. Zato jo po uspehu v šolski gledališki igri, *Romeo in Julija*, prijavi na avdicijo na Gledališko šolo, v London. Po uspešno prestani avdiciji se preseli v London, čeprav oče nad tem ni prav nič navdušen, kjer še poveča krog svojih prijateljic in se sreča z ljubosumno Moiro.

Vzporedno pa spremljamo tudi osebnostni razvoj Luise, ki se hitro navadi samostojnosti in na življenje brez očeta, na katerega je bila zelo navezana, saj se dobro razume s prijateljicami, veseli se pa najde v igranju. Poleg dogodkov, ki se dogajajo v šoli, so za zgodbo pomembne tudi druge dogodivščine. Tako se Luisa, razočarana, ker božiča ne bo preživel z očetom, odpravi na počitnice k sostanovalki Mary Gordon. Teden dni preživi v bogati Gordonovi vili,

kjer spozna tudi Roberta, ki je všeč Mary, vendar pa on v njej vidi le prijateljico. Tu preživi pravi družinski božič, saj si izmenjajo darila, pripravijo božično večerjo, s prijatelji gredo na drsanje in počnejo zanimive stvari. Nekega večera se odpravijo na podstrešje, kjer najdejo obleko in stvari Gordonove sestre, ki je zelo mlada v umrla. Ta obleka ima tudi pomembno vlogo, saj jo kasneje dobi Luisa in v njej zablesti v igri Romea in Julije.

Po počitnicah se vrnejo nazaj v šolo, čas pa hitro mineva. Luisa se prav tako spreminja, zrasla je, se malce poredila in postala privlačna. (*»Res se tudi sama nisem mogla spoznati! Iz ogledala je gledala dekle s popolno postavo in s čudovitimi mehkimi, črnimi lasmi.«* (str. 50)) Počasi se je približala avdicija v Londonu in v domu, kjer se nastani, spozna prijetne prijateljice, s katerimi se dobro razume. Pojasnijo ji, kako je v šoli in kakšni so učitelji. Julija jih takoj očara in ponosno pove, kdo jo je učil igranja. Pride tudi čas avdicij za pomembnejše vloge, s tem pa tudi nekaj težav z Moiro, ki ji zavida uspeh in priljubljenost. Kljub težavam jih Luisa dobro prestane, vsi so ponosni nanjo in jo spodbujajo, še posebej prijatelj Aleksander.

Avdicija pa je za šolo pomemben dogodek, saj na obisk pride slavna igralka, Lucie Mackett, ki bo tudi v komisiji. Vsi opazijo podobnost z Luiso, vendar se ona s tem ne obremenjuje. Kljub temu pa je za Luiso ta prihod zelo pomemben, saj izve zgodbo o ženski, ki je zaradi kariere in mestnega življenja zapustila moža in hčer. Najprej jo sliši od gospodične Linter, kasneje pa isto zgodbo sliši še od Lucie. Tako izvemo, da je Lucie Luisina mama, ki ju je z očetom zapustila, saj ni zdržala življenja na vasi. Obe sta presrečni, ker sta se našli in ker je Luisa nadarjenost podedovala po mami. Veliko si imata povedati, Luisa pa ji pripoveduje tudi o očetu in njunem življenju. Čeprav je Luisa ves čas hrepenela po materinski ljubezni in jo pogrešala, se obe zavedata in strinjata, da je za skupno življenje vendarle prepozno, prav tako pa ne želita zopet prizadeti očeta.

Na koncu, v poglavju Slava, je na kratko opisano, kaj se je zgodilo do Luisinega dvajsetega leta. Na avdiciji je bila sprejeta in dobila glavno vlogo, Lucie in gospodična Linter se ponovno srečata, Luisa in mama pa ohranjata stike, saj je zaradi slave zaposlena in veliko odsotna, z očetom se prav tako srečata le občasno. Nekaj besed je namenila tudi prijateljicam in sestrični Kate, ki se je poročila s fantom Michaelom in živita v Tarbetu ter imata enoletno

hčerko, Mary pa je postala modna oblikovalka. Z Robertom, ki je postal zdravnik, še vedno ohranjata stike in se občasno srečata.

Tako lahko vidimo, da motiva ljubezni in zaljubljenosti tu nista tako pomembna, čeprav je Luisa všeč Robertu in se večkrat srečata, se med njima ta ljubezen ne razvije. Tudi z Aleksandrom sta le dobra prijatelja.

Če povzamem, so za povest pomembni motivi očetovske (družinske) ljubezni in navezanosti nanj, motiv prijateljstva, saj Luisa spozna veliko prijateljev ter motiv samostojnosti in odraščanja, v kar je Luisa skoraj prisiljena, saj se mora pri dvanajstih posloviti od očeta in postati samostojna in odgovorna. Prav tako se pojavi motiv zapuščenosti, ko je Lucie zapustila očeta in hčerko, kar nam je pojasnjeno z retrospektivami. Najpomembnejši pa je motiv odraščanja in dozorevanja mlade Luise v uspešno, slavno igralko in žensko, medtem ko ljubezen in prva zaljubljenost v zgodbi nimata večjega pomena.

5.1.2 Silvija

Za razliko od prejšnje povesti, se roman *Silvija* dogaja na slovenskih tleh, v Šmartnem pri Litiji, rojstnem kraju pisateljice. Že takoj na začetku nas Silvija v obliki pisma nagovori (*Dragi bralec, draga bralka!*). Nato se nam predstavi in pove, da si je od nekdaj želela napisati knjigo, na kratko pa predstavi tudi svojo družino. Prav tako izvemo, da se bo v zgodbi vrnila za eno leto nazaj, ko sta se vsak mesec zgodili vsaj dve pomembni stvari.

V romanu spoznamo Silvijo Mlakar, ki v majhnem stanovanju živi z mamo Bredo in dvema sestrama, Brino in Aleks (Aleksandro). Oče jim vsake toliko časa pošlje denar oz. jih obišče, saj sta z mamo ločena. Glavna junakinja nas popelje skozi vsakdanje dogajanje, od tega kako potekajo jutra, preden se odpravijo v šolo, do raznih dogodivščin, ki se jih spomnijo s sošolkami, od nagajanja sestri do zavezništva z njo. Prav tako pripoveduje o šolskih dogajanjih, raznih testih, tekmovanjih in bivanju v šoli v naravi. Vse te vsakdanje in šolske dogodke pa prepleta motiv ljubezni, predvsem gre tu za simpatijo, prvo ljubezen in tudi razočaranje v ljubezni.

Prva za katero izvemo, da je zaljubljena, je Silvijina prijateljica Nika, ki se je na morju zaljubila v Boštjana. Ta ji napiše tudi pismo in tako se zmenita za srečanje v Ljubljani, na Prešernovem trgu. Gre za nežno, romantično, iskreno ljubezen. V znak te ljubezni ji Boštjan podari tudi vrtnico.

Silvijina sestra Brina se zaljubi v Damjana, sina mamine prijateljice. Všeč sta si že na prvi pogled in kmalu za tem postaneta par. Čez čas pa od Silvije izve, da se Damjan srečuje z njeno najboljšo prijateljico Rebeko. Zaljubljena Brina ji ne verjame, zato s prijateljicami naredijo načrt, da bi Brini odprle oči. Ta se na lastne oči prepriča o tem, zato zapusti Damjana, Rebeke pa noče več videti. Vendar pa se Damjan in Brina kasneje pobotata, saj njuni starši priredijo srečanje med njima. Očitata si, da sta bila drug z drugim zaradi lepote, vendar pa se pobotata in ponovno postaneta par.

Bolj zapleteno pa je Silvijino doživljanje ljubezni. Spozna Damjanovega brata Petra, vendar se ji ta zdi divjaški in nesramen, zato ga zasovraži. Med novoletnimi počitnicami se zagleda v Petrovega prijatelja Mateja in o njem sanjari, vendar pa se po spletu okoliščin ta zagleda v prijateljico Majo. Odnos do Petra je skozi celotno zgodbo enak, saj si vedno, ko se srečata, skočita v lase, se zbadata, celo drug drugega tepeta. Kadar pa je njegovi bližini kakšno dekle, Silvija postane ljubosumna in jezna. Vanj sta zaljubljeni Matejeva sestra Tadeja in Silvijina prijateljica Petra, tako se pojavi tudi motiv ljubosumja, ki pa tu nima središčnega pomena. Vendar pa Silvija na dan, ko so se odpravili v Ljubljano kupovat kopalke, spozna, da je vanj zaljubljena. Najprej ne more verjeti in upa, da ga ponovno zasovraži, vendar pa si na koncu počitnic, na morju, oba izpovesta ljubezen.

Pomemben je tudi motiv družinske ljubezni, predvsem sestrške, saj se imajo kljub nenehnim preprirom in zbadanjem zelo rade, kar nam tudi nakazuje tale citat, ki se poraja v Silvijinih mislih na Brinini valeti:

»Priznam, Brina je izstopala. Kar malo ponosna sem bila, da imam tako lepo sestro. /.../ Da, to je bil Brinin dan. Veliko sem jo zbadala, toda v resnici sem bila vesela. Včasih le ni slabo imeti takšno sestro!« (str. 180/181)

Izrazit je tudi motiv prijateljstva med Silvijo, Niko, Petro in Majo. Med seboj si pomagajo, izmenjujejo informacije in povzročajo težave starejšim kolegicam, tudi Brini. Ta se z najboljšo prijateljico Rebeko preneha družiti, ko izve za dogodek z Damjanom. Brina jo zasovraži in noče več slišati zanjo, torej lahko govorimo tudi o motivu sovraštva, ki sicer nima usodnih posledic.

5.1.3 Življenje kot v filmu

Tudi v tem romanu nam junakinja najprej predstavi svojo družino in na kratko opiše, kako sta se starša spoznala in bila srečna, vendar pa je to srečo kmalu skazila mamina smrt, ki je umrla za rakom. Motiv smrti v družini je prvi, ki se pojavi in posredno vpliva na razvoj dogodkov, saj se kasneje z očetom režiserjem in bratom Filipom preselijo k ženski, ki si jo je izbral oče.

Julija z družino živi v Ljubljani, kjer ima tudi svoj krog prijateljev. Z očetom in Filipom so srečni in lepo shajajo skozi življenje, čeprav je velikokrat prepuščena sama sebi, ker je oče v službi. Svet pa se ji podre, ko oče pove, da se bodo preselili k očetovi izbranki in njeni hčeri. To je pomenilo, da bo morala zapustiti prijatelje, zadnje leto menjati šolo in se privaditi na novo »mamo«. Jeza se počasi ohladi in tako nastopi dan selitve, ko se odpeljejo proti novi hiši in družini v predmestje Ljubljane. Julija je presenečena, saj je hiša kot v pravljici, tudi notranjost je lepa in urejena, opremljena pa je z veliko rdeče barve. Leja, očetova prijateljica jo obožuje, manj njena hčerka Jasna. Juliji se Leja že na prvi pogled zdi prefinjena, uglajena in preveč izumetničena, njena hčerka pa je pravo nasprotje, je tiha, poslušna, plašna in Julija si ne more predstavljati, da je igrala v očetovem filmu.

Novi »sestri« dobita skupno sobo in se privajata druga na drugo. Počasi se spoprijateljita, tudi v šoli sta veliko skupaj, skupaj sedita in se ne družita z drugimi sošolci. Jasna Julijo prepriča, da so sošolci, slabi, neiskreni, imajo slabe lastnosti, vendar pa, ko Jasna zboli, Julija naveže stike s sošolci in ugotovi, da jo je Jasna zavajala. Ta jo je hotela imeti samo zase, da je ne bi nikoli zapustila, zato si na njeno pobudo, skoraj prisilo, obljubita tudi krvno prijateljstvo. Julija počasi ugotovi, da se je Jasna vedno držala zase, ni imela prijateljev, niti najboljših prijateljic, da zelo posluša in uboga mamo ter naredi, kar ji ona naroči. Lahko rečemo, da je Leja zelo posesivna mama, saj Jasni vsiljuje stvari, ki jih ne mara, jo razvaja in ji želi

najboljše, prav tako pa ima velik vpliv nanjo. Jasna je zato zelo osamljena in je bila Julijinega prihoda vesela, saj se nikoli ni družila z vrstniki. Kmalu sta ugotovili, da sta si po zunanosti zelo podobni, Jasna se je začela oblačiti kot Julija, kasneje se tudi postriže enako. To je Julijo zelo prizadelo in se je počasi začela upirati, z Lejo sta se velikokrat sprli, odnos z očetom se je spremenil in ohladil. Vedno je bila za vse kriva Julija, Jasna pa nedolžna punčka, nesposobna vsake grdobije. Tako Julija najde zaveznika v svojem bratu, ki ji verjame in je nanjo zelo navezan. Počasi Jasna nevarnost vidi tudi v Filipu, zato ga ponoči straši in se ga poskuša celo znebiti. V nakupovalnem centru ga porine po stopnicah, vendar ga na srečo reši neki gospod, tako da ima le zlomljeno nogo. Prav tako jo želi odtujiti od prijateljice Nadje, ki jo tudi obtoži, da je vstopila v sobo, kamor je prepovedano vsem, saj je le Lejina.

Vendar se Jasnino ljubosumje še stopnjuje, tako napiše pismo in ga izda v Julijinem imenu, saj se podpiše samo z *JJ*. V njem oblati vse sošolke, učitelje in celo ravnatelja, svojo sestro pa hvali in jo občuduje. Zato Julijo obtožujejo in ji zamerijo, sama pa ne ve za kaj gre. Najbolj pa jo razjezi, ko si Jasna omisli modre leče, saj so bile oči edina stvar, ki ju je še ločevala. Tako se pod pretvezo, da je Julija, znebi tudi fanta Tima, ki jo je povabil na zmenek. Boji se, da jo bo zaradi njega izgubila in ne bo imela več časa zanj, zato ga zvabi v gozd, kjer pade v kotanjo. Ker Tima zato ni na zmenek, je Julija zelo razočarana in jezna nanj, saj ne ve kaj se je v resnici zgodilo.

Kot vidimo se pojavi zelo veliko motivov. V začetku, kot sem že omenila, motiv smrti, ki družino pripelje do selitve. Tu se srečamo z motivom osamljenosti, saj Jasna nima nikogar in se ne družijo z nikomer. Motiv družinske ljubezni, najprej med očetom in bratom, nato se okrepi ljubezen do brata. Jasna se bolešno naveže na Julijo, kar privede do motiva ljubosumnosti in sovraštva do brata in vseh, ki si želijo biti v stiku z Julijo. Ta se vedno bolj upira Leji in očetu, tudi pri uporništvu jo Jasna vse bolj posnema. Vse bolj se upira Leji, ji odgovarja, iz tihe deklice se spremeni v povsem drugega človeka. Tudi lastna mama jo komaj še prepozna in ji ne more več ukazovati.

Motiv ljubezni in prve zaljubljenosti v zgodbi nima osrednjega pomena, vendar se pojavi. Julija spozna Tima, ki ji je že na prvi pogled všeč, vendar, se iz te zaljubljenosti ne rodi prava ljubezen, saj je že takoj na preizkušnji in nima niti možnosti, da bi zacvetela. Vendar pa je na

koncu romana nakazana možnost, da bi se lahko zaljubila v prijatelja Jureta, ki je večkrat nesrečno zasledoval svoje izbranke. Obljubi ji, da jo bo varoval in jo branil pred vsakim, ki ji bo želel kaj storiti.

»"Škoda, da nimava časa," je zavzdihnil. Marsikaj bi ti lahko povedal." /.../ "Povem ti jutri, pojutrišnjem, kadar koli hočeš /.../. Še preden sem se domislila naslednjega vprašanja, je že smuknil skozi vrata. Bila sem prijetno, res prijetno presenečena. Je bilo to nekakšno namigovanje? Upala sem, da je tako. Kajti iz neznanega razloga sem občutila srečo. Takšno srečo, da sem v trenutku pozabila na Tima.« (str. 294)

V zgodbi je zaslediti ogromno spletk, zamenjav, laži in zavajanj. Tako tudi Julija odkrije, da sta s prijateljico Kiti, ki se preseli v vas, sestrični. Ta najde na podstrešju slike in na eni je dekle, na las podobno Juliji. Najprej sklepada, da je Kitijina sestrična Jasna, vendar po priimku hitro odkrijeta resnico in ugotovita, da sta njuni mami sestre. Prav tako spozna babico Renato, ki se je hčerki odpovedala, ko se je poročila z režiserjem, Ema pa je stike prekinila po njeni smrti. Tako tudi izvemo, da se starša nista spoznala na snemanju, ampak sta si bila najprej vseč Ema in Julijin oče, ko pa je videl sestro, se je vanjo takoj zaljubil. Kiti ji prav tako pomaga pri iskanju resnice v zvezi s pismom, saj ji edina verjame, pomaga ji pri zaščiti Filipa in postaneta dobri prijateljici. Motiv prijateljstva je tudi pomemben motiv, saj ohrani stike s prijatelji iz Ljubljane, ki ji stojijo ob strani, predvsem Nadja. Tudi v vasi si ustvari krog prijateljev, ki jim zaupa in s katerimi se družijo.

Na koncu izvemo, da je Jasna že od rojstva motena osebnost, torej lahko govorimo o motivu psihične nestabilnosti. Prav tako je nanjo vplivala mama, ki ji je vsiljevala različne stvari, ji govorila, da ne potrebuje nikogar, veliko rdeče barve v hiši, osamljenost, zato si je za tolažbo izmišljevala različne zgodbe. Edino v igranju je uživala, toda filmski lik ni človek, ki ga je ona potrebovala, zato se je obesila na Julijo in želela postati ona. V vsem jo je občudovala, tudi v tem, kako se je uprla mami, saj si sama ni upala. Vendar pa Juliji ni hotela žalega, motili so jo vsi, ki so bili ob njej. Zato se na koncu, ko se oče zave, da je storil napako, da ni podpiral hčere, spozna, kakšni sta Leja in Jasna, odloči, da se vrnejo v Ljubljano. Ko to izve Jasna, povzroči prometno nesrečo, še prej pa prizna vse, kar je storila. Tako se vse srečno

izteče, Tima rešijo, nesrečo preživijo in se vrnejo v Ljubljano, Jasno pa bodo ločili od mame in ji poiskali strokovno pomoč.

5.1.4 Dež

Roman je zanimiv z vidika pripovedovanja, saj nas skozi zgodbo popelje ubesedeno doživljanje Lejle in Flore. Tako izvemo, kako sta doživljali zgodbo, vsaka iz svojega zornega kota, obe doživljanji pa na poseben način povezuje njuna prijateljica Anabela.

Lejla, neubogljiva, trmasta, se še pred osnovno šolo spoprijatelji z nenavadno Belle, s katero preživita veliko let in sta nerazdružljivi. Svoje spomine sta dajali v skrinjico skrivnosti, za katero ni vedel nihče drug. Deklici sta si zelo različni, Lejla je trmasta, uporniška, ne zna oz. noče izražati svojih čustev in jih raje obdrži zase, Anabela pa je nežna, tiha, ljubezniva in polna modrosti. Lejina družina je velika in živahna, mama je pisateljica, ki je na videz stroga le, kadar ji pisanje ne gre od rok. Anabela živi v veliki in skrivnostni hiši in ima duševno bolno mamo, kar pripomore k hčerini občutljivosti, saj je zaradi maminih težav velikokrat žrtev nasilja. Motiv nasilja je pomemben, saj vpliva na Anabelin značaj, kajti naredi jo resno, odraslo, po drugi strani pa tiho in plašno.

Kmalu je hiša, v kateri se igrata prodana in vanjo se naseli mulatka Flora z družino. Njena mama je urejena odvetnica, poročena s črncem, in takšno družinsko okolje je izvir prav posebnih izkušenj njunih otrok. Ta se trudi spoprijateljiti z njima, vendar je Lejla zaradi predsodkov ne more sprejeti, prav tako ne mara svojega svaka, ki je Kitajec. To družbeno kritičnost je podedovala od očeta, ki je tudi poln predsodkov glede ljudi drugih ras. Ta motiv se pojavlja skozi celotno zgodbo in je za razvoj dogodkov pomemben.

Medtem ko Belle sprejme Floro, se trudi, da bi se spoprijateljila tudi z Lejlo. Na vsak način si želi, da postaneta prijateljici, saj Belle ve, da ne bo več dolgo živela, Lejla pa bo potrebovala prijateljico, s katero se bo lahko zabavala in počela stvari, ki jih z njo ne more. Ker pa Lejla spoštuje Anabelo, se s Florino družbo sprijazni in jo na začetku poskuša ignorirati. Sčasoma se je Lejla privadi, saj ugotovi, da brez nje in njene pomoči ne bo mogla. Tako si izmenjujeta obleke, pomagata v šoli in pri običajnih stvareh, vendar pa si ne zaupata. Flora si na vso moč

trudi pridobiti njeno zaupanje in prijateljstvo, a ga Lejla vztrajno zavrača. Velikokrat je na robu obupa, vendar jo Lejlina prababica vzpodbuja naj vztraja, saj je prepričana, da se bo Lejla omehčala, in ko bo ugotovila, da brez nje ne more, jo bo sprejela za prijateljico. Babica ima tako pomembno vlogo, čeprav manjšo, saj predstavlja tisti »vezni člen«, ki največkrat s svojo modrostjo in izkušnjami umiri strasti.

Rasni predsodki vplivajo tudi na motiv ljubezni. Lejla se zagleda v Florinega brata Kita in čeprav je svetlejši kot sestra, se čustvu vztrajno izmika in ga zatira. Prav tako je zaradi rasizma Chen (svak) zapustil Lejlino polsestro Heleno in njuno hčerko Elviro. Posredno je na razpad zveze vplivala Lejla, ki se zaradi občutka krivde sestri tudi opraviči. Vendar pa se ta ljubezen po dveh letih, ko se Chen vrne, obnovi in na koncu jo s Heleno okronata s poroko. Prav tako ima srečen konec ljubezen med Kitom in Lejlo, vendar se na poti do sreče soočita še z mnogo težavami.

Zabava, druženje s prijatelji in obisk kina, so sestavni del življenja mladih, tako je tudi v romanu. Ker se Anabela ne udeležuje zabav oz. gre le za kratek čas in še takrat sedi v temnem kotu, se mora Lejla sprijazniti s Florino družbo. Na novoletni zabavi se zabavajo, plešejo in družijo, v pogovoru pa fantje (David) označijo osrednje junakinje z besedami: *»Moja Flora je kakor sonček. Ti, Lejla, si nevihtni oblak. Anabela pa je kot dež.«* (str. 155) Ta oznaka povzame vse njihove lastnosti in ustreza karakterju treh zelo različnih prijateljic.

Za razplet zgodbe je zelo pomemben motiv smrti, saj Anabela napove svojo smrt, vendar ji nihče ne verjame. Po novem letu se odpravi peš v šolo, dan prej pa se je sprla z Lejlo, ko jo v bližini šole povozi avto. Ker je Anabela pokazala skrinjico skrivnosti Flori, je bila Lejla zelo jezna ter ji zato očitala marsikatero stvar:

»Ne morem verjeti, da si to storila! Zaupala sem ti. Zakaj me nisi vprašala? Flora ni imela nikakršne pravice videti mojih spominkov. /.../ Mogoče imaš res boljše ocene od mene, toda o življenju nimaš pojma. Živiš v nekem svojem svetu, v katerega nihče ne more! Navadna reva si! /.../ Vse življenje se v šolo voziš v bogataški limuzini. Še nikoli nisi šla nikamor sama. Si že kdaj prehodila pot do šole? In to sama? Nisi! /.../.« (str. 178)

To so besede, ki si jih je Lejla kasneje očitala, saj jo je preganjal občutek krivde za Anabelino smrt. Po tem dogodku se je Lejla zaprla vase, nikogar ni poslušala, popustila v šoli in zbolela. Nikomur ni zaupala svojih občutkov, potočila ni nobene solze, vendar jo je prizadelo, kar jo je pripeljalo do roba živčnega zloma. Pomagal pa je obisk Flore, takrat se je Lejla odprla in ji zaupala, kaj se je zgodilo. Ta jo je potolažila, dejala, da ni kriva ona in skupaj sta zajokali. Doma so bili srečni, Lejla je začela hoditi v šolo, k psihologinji, popravila ocene in počasi se je življenje vrnilo na stare tire. V stiski ji je pomagal in jo podpiral tudi Kit. Lejla in Flora sta tako po Anabelini smrti postali najboljši prijateljici, s Kitom pa sta postala par. Lejla je dozorela in se osvobodila predsodkov, saj je spoznala, da ljudje druge rase in drugačne barve kože niso zato nič slabši.

Omeniti velja še motiv družinske ljubezni. Lejlina in Florina družina sta srečni, ki se spopadata z vsakdanjimi težavami. Kljub temu, da je Lejlin oče poročen drugič, sta otroka iz prvega zakona dobro sprejela Lejlino mamo, prav tako se med seboj dobro razumejo bratje in sestre. V Florini družini se spopadajo s težavami rasizma, ki je vplival na Kita in Floro ter njihove selitve. Anabela pa je odraščala v nestabilni družini, oče je veliko potoval, mama pa je bila duševna bolnica. Po Anabelini smrti so zanjo poskrbeli strokovnjaki.

Naslov romana pojasnjujejo verzi Frances Shaw, ki jih je Nejka Omahen izbrala za moto svoje knjige: *Niti pekel niti nebesa ne morejo presenetiti duše, ki ima rada dež*. V zgodbi kar nekajkrat dežuje, lahko pa naslov povežemo tudi z oznako junakinj, ki jo David izreče na novoletni zabavi, ko Anabelo poimenuje dež. Belle ima pomembno vlogo v romanu, zato bi ga lahko naslovili tudi kot Anabela, vendar pa naslov *Dež* prinaša neko skrivnostnost in mističnost.

5.1.5 Veliko srce

Glavna junakinja Lara končuje osemletko, spoznamo jo na valeti, kjer se stiska v kot, osamljena, nerazumljena. Skriva je zaljubljena v sošolkega polbrata, ki je ne opazi zato je žalostna in črnogleda. O odraslih nima najboljšega mnenja, saj pravi:

»/.../ spoznala sem, da nočem odrasti. Ker so odrasli hinavska, kruta bitja, ki ti govorijo, da jim je mar zate, v resnici pa ti uničujejo življenje. Takšne misli so me naredile trikrat bolj odraslo od svojih vrstnikov.« (str. 34)

Ker je brez mame in očeta, živi v sirotišnici, v domu gospe Grudnove. Zateka se k sanjam, v katerih sanja čudovitega princa, ki bo prijezdil na belem konju in jo rešil. Vendar pa se vse spremeni, ko izve, da ima strica Leona, ki živi v odmaknjeni vasi Grče in jo po valeti vzame k sebi. Žalostna se odpravi na pot k stricu, ki je strog in prav nič prijazen, tam pa spozna še neprijetnega in nesramnega bratranca Maksa ter nedostopno gospodinjo Mimi. V hiši sedmih kamnov, ki je ovita v strašljivo skrivnost, nekega dne odkrije še teto, v eni izmed sob, kamor so ji prepovedali vstop.

Prosti čas si zapolnjuje z risanjem, saj je zelo nadarjena. S potezami in barvami uresničuje svoje sanje in hrepenenje. Ena njenih najboljših slik je pravljичna hiška, ki je kasneje tudi razstavljena na njeni razstavi in jo je poimenovala *Dom*. Z njo je izpovedala vse svoje hrepenenje, saj si je želela, *»da bi se vrata hišice odprla in bi ven stopila mama in oče, mi smehljaje podala roke, nato pa bi se skupaj odpravili v toplo varnost doma.«* To pa je tudi moto tega obsežnega romana v dveh delih (dve knjigi). Prav tako so osamljenost, sanje in hrepenenja glavne junakinje izražena v pismih, ki jih Lara piše svoji mami, za katero ne ve ali sploh še živi. To nakazuje na vpliv romantične literature, ki jo radi bereta tako Lara kot Nejka.

Lara si želi na srednjo oblikovno šolo, vendar pa jo stric pošlje na gimnazijo, ker je to družinska tradicija, stanovala pa bo v internatu. Tako se ji podrejo sanje, da bi postala slavna in uspešna. Na začetku se ji gimnazija in internat zdita turobna, sošolke in sošolci pa neprijetni, vendar se s časom z nekaterimi zbliža in postanejo prijatelji. Tu spozna privlačnega Simeona, v katerega se zagleda, pridno Minko, lepotico Stelo, prijaznega Toma, Gutmana in Črno Tino. Tako je motiv prijateljstva v tem romanu med pomembnejšimi motivi.

Na začetku se težko privadi na tempo v gimnaziji, vendar pa se spopriime z učenjem in s trdim delom vse bolj napreduje. Obiskuje slikarski krožek in je vedno bolj uspešna, zato po dveh letih pripravi samostojno šolsko razstavo. Pravi, da je tu našla samo sebe, se prenehala zaničevati, kot se je v Spodnjem dolu, temveč se je prepustila toku in tvegala. Vse se je

obrnilo njej v korist in tako je kljub napakam prerasla težavno obdobje in premagala vse ovire, ki so ji prišle na pot. Motiv odraščanja in oblikovanje osebnosti je v tem romanu temeljni motiv.

Ta pa se povezuje z motivom ljubezni in prvih razočaranj. Zaljubljena v Simeona, se celo vpiše na športni krožek, vendar pa on v njej vidi le prijateljico. Tako je razočarana, da ne opazi, da je vseč Tomu, a s časom spozna, da je tudi njej Tom prirasel k srcu in da ga ima rada. Splet okoliščin in dogodkov pa pripelje do srečnega konca, saj si ob koncu romana, izpovesta ljubezen. Tom pravi:

»Nisem srečal človeka z večjim srcem od tebe. Povsem preprosta si, hkrati pa nekaj posebnega. Vsak, ki te spozna, te mora imeti rad, pa če hoče ali ne. Si pač takšne vrste človek. Simpatična na svoj zmedeni način. Prav zaradi tega sem bil tako nor nate.« (str. 361)

V romanu se je Lara razvila v čustveno zrelo mlado žensko, ki je vzela življenje v svoje roke in ve, kaj hoče. Ima veliko srce, ki se zna veseliti vsake stvari, še vedno živi bogato čustveno življenje, hrepeni po ljubezni, predvsem pa ljubi. Da ima, kljub svojemu trpljenju, res veliko srce pa kaže tudi to, da je v hišo sedmih kamnov prinesla življenje. Čustveno je prebudila mrkega strica in bolno teto, ki se po več letih zaprtosti v spalnico ponovno vključi v družinsko življenje. V hišo je ponovno prinesla življenje in obudila družinsko ljubezen. Prav tako ima rada zaostalega Romea in je v oporo Črni Tini, ki je v gimnaziji na slabem glasu.

5.1.6 Prigode Poprove Pipi

Ta roman se od prejšnjih nekoliko razlikuje, saj že samo dogajanje ni postavljeno v mesto, ampak v vas. Kasneje izvemo, da gre za zelo nazadnjaško vas, ki ne mara nikakršnih sprememb in novosti. Življenje poteka v počasnem tempu, ženske predstavljajo stereotip, saj so prikazane, kot gospodinje, urejene ženske, ki nosijo krila. Moški pa se lahko zbirajo v gostilni in opravljajo svoja dela.

V začetku spoznamo enajstletno Pipi, ki se z družino preseli iz Loga v vas Gobji Dol. Naselijo se v stari hiši in obnovijo gostilno, ki jo je oče podedoval. Pipi se hitro navadi življenja v

Gobjem dolu in spozna nove prijatelje, tako spozna tiho in plašno Albino, Malicijo, ki vedno želi biti v središči pozornosti, mesarjevega Boba (Robert), Nelsona in Medvedovega Bora, t.i. gozdnega človeka. Vendar pa se ti po njenem mnenju ne znajo igrati, zato se sama vedno spomni nove igre ali dogodivščine, pri kateri se ji pridružijo tudi drugi. Najbolj se spoprijatelji s pekovo Binco in Borom, ki ji je tudi zelo podoben, saj veliko ve o naravi, gozdu in pozna veliko koticov, kjer se lahko igrata. V nadaljevanju sledimo glavni junakinji Pipi in njenim dogodivščinam, za katere je velikokrat tudi kaznovana, saj sebe in prijatelje spravi v nevarnost. Tako je kriva za ogenj na mesarjevem dvorišču, kjer se igrajo kavbojce in indijance, kaznovana je, ker se je odpravila s prijatelji iskat konec Bistrega potoka in jih spravila v nevarnost. Veliko dogodivščin pa doživita skupaj z Borom. Gre za tipičen motiv prijateljstva, za družino prijateljev, ki se navadno zbirajo okoli glavnega prijatelja, ki jih »vodi«, drugi pa mu sledijo. Skupaj se odpravljajo na razne dogodivščine in pustolovščine, ki se po navadi slabo končajo.

Vzporedno z otroki, pa spoznamo tudi njihove starše, ljubezen do otrok in njihovo zaščitništvo, saj vsak starš hvali svojega otroka, tudi če je ta zakrivil kakšno neumnost. Kako zaščitniški so starši, nakazujejo tele besede:

»Jasno je bilo le, da se njena Albina ne bo več nikoli igrala s tisto Poprovo Pipi, ki je bila otrokom samo za slab zgled in bi jo njeni starši lahko malce brzdali. Ko je to slišala gospa Poper, je užaljeno zavihala nos in ji zabrusila, da naj svojo hčerko kar zaklene v stekleno omaro in iz nje briše prah, če misli, da je predobra za igranje s sosedovimi otroki. Od tega trenutka, sta bili ženski na smrt sprti.« (str. 203)

Prav tako je treba omeniti motiv sovraštva, ki se kaže v sovražnih odnosih med sosednjima vasema Gobji Dol in Praprotje. To izvira že iz starih časov in se nadaljuje v mlajši rod, zato večkrat gredo v izvidnico, da bi odkrili ali Praprotčani načrtujejo kakšen napad. Na to temo so na šolski proslavi učenci tudi odigrali igro in prikazali to sovraštvo. Enak, sovražen odnos so imeli tudi do razvitega Sveta in so obsojali vsakega, ki je želel v Svet. Gospa Poper, Ana in Norma, so obiskale vas Praprotje, kar bi lahko nakazovalo na spravo med vasema.

Sovraštvo oz. ljubosumje je zaslediti tudi pri Maliciji, saj je bila do prihoda Pipi vedno v središču pozornosti. To se je spremenilo in vse manj se prijatelji ozirajo nanjo, izključijo jo tudi iz nekaterih dogodivščin, zato je ljubosumna in zagrozi, da jih bo zatožila staršem.

Naslednji motiv, je motiv ljubezni oz. simpatije, ki se pojavi med Borom in Pipi, saj sta si vseč, zato veliko časa preživita skupaj, Bor pa ji tudi pokaže skrite kotičke, kjer se lahko igrata. Skleneta tudi nekakšen dogovor, da se bosta poročila, saj se je veliko lažje poročiti s prijateljem, ki ga poznaš in ni treba počenjati stvari, ki jih počneta učiteljica Ana in gospod Novc. Tako ji Bor v znak dogovora in ljubezni podari gumb ona pa njemu šmarnico nato se poljubita, saj se bojita, da bi bilo vse zaman in ne bi bilo poroke. Prava ljubezen pa zacveti med Ano in Novcem. Ana se je preselila iz mesta in se je hitro navadila življenja v vasi, sprejela njihove navade in običaje. Prav tako je hlače zamenjala s krilom, prenehala uporabljati kozmetiko, pustila rasti lase, saj so jo zaradi tega vaše ženske gledale postrani. To ljubezen sta okronala tudi s poroko v hiši miru, ki je vaščanom veliko pomenila, saj je vsak, ki jo je obiskal, našel svoj notranji mir.

»"Mi-sliš, da bi se morala ... po-ljubiti?", je zašepetala. Bor je škrlatno zardel in pogledal proti tlom. "O tem sem brala v knjigah," je pohitela Pipi. "Saj ne vem, če to v resnici počnejo. Ampak zadnjič sem videla tudi učiteljico Ano in gospoda Novca, ki sta se. Bljak."

"Oh pa res," je zastokal Bor. "Bil sem na poroki svoje tete in vse videl. Jaz bi raje videl, da ne bi, samo ... Kaj pa, če potem to ne bo zares in se ne bova poročila? Vse bi bilo zaman."« (str. 242)

Opozoriti je treba tudi na motiv sosedskih odnosov, saj so se vaščani ob večjih praznikih zbrali in skupaj pripravljali, pekli in uredili vse potrebno za slavlje. Enako je bilo pri poroki Ane in gospoda Novca, saj je cela vas stopila skupaj in jima pomagala pri pripravah. Takrat so prebivalci pozabili na zamere in spore ter pokazali pravo srčnost.

5.1.7 Spremembe, spremembe

V romanu spremljamo ubesedeno doživljanje treh deklet (Špele, Sare in Ive) in dveh fantov (Tadeja in Klemenca) tretjega oz. drugega letnika gimnazije. V najstniškem svetu posamična

zgodba ne bi bila prav nič posebnega, toda njihove življenjske niti se prepletejo in vseh pet junakov se naenkrat znajde v zapletenem klobčiču pogledov, besed in čustev, iz katerih ne najdejo izhoda.

Temeljni motiv in tema obravnavanega romana je ljubezen, doživljanje le-te ter težave, ki jih prinese v življenje najstnikov. Spoznamo simpatično, živahno, iskreno in zabavno Špelo, ki živi v srečni družini in že od majhnega sanja o princu na belem konju. Ta princ je glasbenik Tadej, v katerega je skrivaj zagledana že od male šole. Vendar ima že dve leti resno dekle Ivo, ki se je z očetom po mamini smrti preselila v mesto. Takrat je zaupala le Tadeju in se nanj bolešno navezala, saj je v njem videla varno in lepo prihodnost. V ljubezenskem odnosu pa je bila do njega hladna, ni ji bilo do izražanja ljubezenskih čustev in izogibala se je vsakršni nežnosti. Bila je nedružabna in resna, kar ji je očital tudi Tadej, zato sklene, da se bo spremenila.

Spoprijateljila se je s Špelo, se začela družiti z njo, prav tako pa jo je zbližala s Tadejem, ki ji je na njeno pobudo pomagal Špeli pri učenju. Tako sta se Tadej in Špela vse več videvala in postala prava prijatelja. Špela je bila v sedmih nebesih, po drugi strani pa se je zavedala v kaj, se je spustila in ni želela razočarati Ive. Prijateljstvo se spremenilo v ljubezen tudi pri Tadeju, vse bolj je bil zaljubljen v Špelo in vse bolj je čutil, da Iva ni prava zanj.

»Opazoval sem njen široki nasmeh in iskreče oči ter premišljeval, kako drugačna je od Ive. Polna življenja in veselja. /.../ Bilo je drugače kot objemanje med plesom z Ivo. Špela je bila mehka, nežna in živa. Ne pa trda kot kamen, polna strahov in predsodkov. /.../ Takrat sem spoznal resnico. Iva ni prava zame. Ona ni v meni nikoli zbudila takšnih občutkov. Če je to lahko storila skoraj neznana Špela, moja punca pa ne, je nekaj moral biti narobe.« (str. 166/167)

Tako je po zabavi, na kateri je plesal in poljubil Špelo, naslednji dan zapustil Ivo. Razloži ji, da se vse že dolgo nabira in da sta oba kriva za razpad zveze. Tako se znajdejo v ljubezenskem trikotniku, saj Iva skrivaj upa, da se čez čas s Tadejem pobotata, s Špelo pa skrivaj postaneta par. To skrivata vse do konca, tako da Iva sama ugotovi, da sta skupaj.

Takrat jima zameri, zameri Špeli, ker jo je imela za prijateljico ta pa jo je izdala. Vendar na koncu spozna, da nista kriva samo Tadej in Špela, temveč tudi sama.

Druga ljubezenska zgodba, ki jo spremljamo, se odvija med Špelino prijateljico Saro in Klemenom. Spoznata se na vlaku, kjer Klemen in prijatelja nadlegujejo in zbadajo Saro. Ta se postavi zase, jim pove svoje in od takrat jo skoraj pustijo pri miru. Sara je resna, predana šoli in zavrača romantiko in ljubezen, saj si je prisegala, da se še dolgo ne bo zaljubila. Za razliko od nje pa je Klemen zabaven, privlačen, na videz divji in velja za frajerja. Sarina zadržanost ga še bolj očara in priseže si, da jo osvoji. Vsak ponedeljek in četrtek se skupaj vozita domov, tako se včasih prepirata, včasih sta tiho, vendar vse bolj navezana drug na drugega. Sara se zavestno upira čustvom, Klemen pa jo na vsak način želi, zato jo na eni izmed skupnih voženj poljubi. Sara je jezna in mu zameri, po drugi strani pa ne more več zadrževati svojih čustev in se zaupa Špeli. Ta ji svetuje, naj se pogovorita in mu pove, da jo je prizadel, medtem ko ji on v opravičilo napiše pismo. Ko se pobotata, ji mora obljubiti, da je ne bo osvajal in da bosta le prijatelja. Takrat postaneta prava prijatelja, čustvom pa pustita prosto pot.

Poleg ljubezenske tematike spremljamo tudi družinsko življenje glavnih likov. Špela ima dva mlajša brata in živijo v srečni družini, prav tako je družinska ljubezen prisotna v Tadejevi in Klemenovi družini. Drugače je v Sarini in Ivini družini, slednja po mamini smrti živi z očetom, ki veliko dela, tako da je večino časa preživela sama ali pa v družbi Tadeja. Situacija v Sarini družini pa je najstnico zaznamovala. Kljub temu, da živi v srečni družini z očetom, mačeho in polsestro, jo je ločitev staršev prizadela. Takrat si je obljubila, da se še dolgo ne bo zaljubila in se bo raje posvetila karieri. To ji na začetku uspeva, ko pa spozna Klemena, podvomi v svojo obljubo. Lahko rečemo, da motiv družine vpliva na karakter junakov, njihovo razmišljanje in na njihove odločitve.

Da to ni zgolj ljubezenski roman in roman o odraščanju, nam pove že sam naslov, saj govori tudi o spremembah. Situacije, skrivanja in zapleti v katerih so se znašli junaki, so vplivali na njihovo osebnost. Iva se je trudila biti bolj družabna in bolj zaupati ljudem, Špela je postala bolj resna in zadržana, ni se več tako smejala. Tadej se je resneje posvetil igranju klavirja, ljubezni pa nista oglašala ne veliki zvon. Tudi Klemen in Sara sta oba v odnosu malce popustila in se trudila prilagajati drug drugemu. Tako so se vsi junaki nekoliko spremenili,

odrasli in postali odgovornejši, Ivine besede v epilogu pa lepo zaključijo moto romana: *»Vem, da spremembe niso vedno slabe in da tudi mene za vogalom čaka nekaj lepega. Čas dela čudeže.«* (str. 382)

5.1.8 Temno sonce

Sedemnajstletna Adelina je uporniška najstnica, ki ne prenese svojih staršev, saj se zanjo preprosto ne zmenijo. Sprosti se lahko le na divjih zabavah, kamor hodi s svojimi tremi najboljšimi prijateljicami: najstarejšo Marijo, sestrično Jasmino oz. Jessy in Tino. Vendar pa se nekega večera, po rojstnodnevni zabavi sestrične, zaradi nepremišljene odločitve vsem, razen Jessy, življenje obrne na glavo. Tina, ki sicer še nima izpita, vinjena vozi in se z veliko hitrostjo zaleti. Tina umre, Adelina oslepi, Marija pa je v takem šoku, da se kasneje pretvarja, kot da se ni nič zgodilo. Jessy pa je živa in zdrava, saj se vožnje ni hotela udeležiti.

V prologu spoznamo Adelino, njene prijateljice ter fanta, ki se veselijo ponovne zabave, alkohola, cigaret in plesanja. Po nori zabavi se Marija, Tina in Adelina odpeljejo proti domu, ko zaradi nepremišljenosti in preveč popitega alkohola pride do usodnega trenutka.

Roman se nadaljuje z Adelinim prihodom na vas k teti in stricu. Adelina je razočarana, ker so se je starši znebili, tako da so jo poslali k sorodnikom. Tu se zanjo začne življenje polno bojev, razočaranj in strahu, saj se mora soočiti s svojo slepoto in s prihodnostjo, kakršne ni načrtovala. Prisiljena se je naučiti živeti v svetu teme, polnem ovir in bolečine, česar ne zmore brez pomoči ljudi okoli sebe, ki pa jo zaradi trme kar naprej zavrača.

Nekaj Adelininih občutkov in misli, ki se ji pletejo v mislih:

»Dolgčas mi je. /.../ Počasi spoznavam, da je življenje res strahotna ironija. Udeležena sem bila v prometni nesreči - in preživela. Izgubila vid - pa od obupa nisem naredila samomora. /.../ Nobenega smisla več ne vidim. Vidim, ha. Še ena ironija. /.../ Nobene pomoči ne potrebujem; samo nekaj časa, da se privadim. Preživela bom. Samo pri miru me pustite. /.../ Ostala sem sama, tako kot sem hotela. Vendar nisem vedela, da bo tako samotno.« (str. 46/86)

Prav tako pa tu spozna prijatelje, pravo ljubezen in po letu bojev in zavračanj počasi sprejme posledice tragedije, ki jo je povzročila najstniška neumnost ter odpre vrata novemu, kmečkemu okolju, prijateljem, ljubezni in življenju.

Skozi poglavja nam pripoveduje svoje notranje občutke, svoje doživljanje okolice, skrbnost tete in strica in razočaranje s strani staršev, ki pa sega že daleč v otroštvo. Adelina je vedno dobila, kar je hotela, saj denar ni bil ovira, primanjkovalo pa ji je, tistega kar si vsak otrok najbolj želi, ljubezen in pozornost staršev. Zato se je razvila v uporniško najstnico, ki rada hodi na zabave, začne kaditi ter spoznavati in odkrivati užitke v spolnosti s fantom Robijem. Svoje strahove in razočaranja nam osvetli z retrospektivnimi vložki, ki nam dogodek, ki jo je zaznamoval natančneje predstavi.

V zgodbi tako spremljamo Adelino, ki se nikakor ne more sprijazniti in navaditi življenja v temi, zato se izogiba družabnim dogodkom, večerjam in zabavam. Z vztrajnostjo se ji približa le razigrana Marjanca, ki ve kaj preživlja Adelina, saj na koncu izvemo, da je v nesreči izgubila očeta. Kot vsaka najstnica pa tudi ona sanja o ljubezni in fantih, vendar misli, da se zaradi slepote mora temu čustvu odpovedati in da so ji ostali le spomini na ljubezen do Robija. Tako na vaški zabavi spozna sramežljivega in ne preveč lepega Martina. Ta jo povabi na ples, na izlet na Bled in ji pokaže, da slepota ni ovira za ljubezen, prav tako pa jo nauči, da zunanost v ljubezni ne igra pomembne vloge. To ob koncu spozna tudi sama, saj pravi:

»Prvič, odkar poznam tega fanta, podvomim o svojih prepričanjih. Nenadoma se mi ne zdi več tako zelo pomembno, ali je resnično grd ali pa je pravi lepoteč. Mogoče si res še vedno želim imeti ob sebi fanta, ki bi pritegoval poglede drugih, vendar hkrati tudi čutim, da mi je Martin všeč. Všeč mi je prav zato, ker ga ne vidim, pa kljub temu uživam ob njegovem prijetnem glasu in se smejim njegovim besedam.« (str. 276)

Vsa ta pozornost tete, Marjance in Martina jo pripelje do spoznanja, da se tudi s slepoto da živeti in da bo to življenje sicer drugačno, a zato ne tudi slabše. Tako svoje srce, s pomočjo ljudi, ki jih ima ob sebi in s pomočjo psihiatra, odpre ljubezni. Pogovori se tudi z mamo, vendar ji vsega še ne more oprostiti, saj potrebuje več časa. Na koncu se tudi odloči, da bo

obiskala Center slepih in slabovidnih, čemur se je ves čas vztrajno upirala, saj si kljub vsemu želi izboljšati svoje življenje.

Ta roman se od drugih nekoliko razlikuje, saj se loteva resnejše in kompleksnejše tematike, slepote. Junaki so starejši, saj zaključujejo srednjo šolo in počasi vstopajo v svet odraslih. Prav tako je avtorica v tem romanu prvič omenila spolnost med mladimi in kajenje, Adelina pa je, kot glavna junakinja, najbolj uporniška in občutljiva.

5.1.9 Oh, ta kriza!

V zadnjem romanu Nejke Omahen je tematika bolj lahkotna, brez pretiranega poglobljanja in raziskovanja. Tudi jezik je najbolj približan mladim, prisotno pa je tudi pretiravanje, predvsem pri občutkih in doživljanjih glavne junakinje.

Temeljni motiv, ki se pojavi v romanu je Emino doživljanje prve zaljubljenosti in težave, ki jih le-ta prinese. V povezavi z zaljubljenostjo pa se Ema srečuje še s težavami odraščanja, saj je sredi najbolj norih najstniških let (15), njeni hormoni pa so čisto podivjani. Veliko časa preživi na Facebooku, kjer si je ustvarila lažen profil, saj se boji, da ne bo imela nobenega prijatelja, če bi se prijavila s svojim imenom.

Z družino se kar naprej selijo in zopet obiskuje novo šolo, zato nima prijateljev, saj zaradi neprestanih selitev težko naveže trdnejše stike. Je zasanjana, pri pouku ne sledi, razrednik ji zapleni iPod in jo prisili, da hodi k literarnemu krožku. Tu spozna fanta, odbojkarja Jona, in se vanj zaljubi na prvi pogled, zato tudi lažje zdrži na literarnem krožku. Z Jonom se počasi zbližata, postaneta prijatelja, se družita, hodita na kavo, pijačo ter jo obišče tudi doma - v njeni sobi – in občutke izrazi z besedami:

»O, MOJ, BOG. Polbog Jon je sedel na mojo posteljo! Počasi je potegnil nanjo še svoje dolge noge na nato zaprl vrata. Bila sva SAMA v moji kamri, oba na moji postelji, SKUPAJ.« (str. 165)

Ema je vse bolj zaljubljena, zato Jona imenuje celo polbog, vendar pa se Jon zanima za njeno lepo sestro Ano, s katero se preko Eme želi zblížati. Tako se znajdejo v ljubezenskem trikotniku, ki privede tudi do zmešnjave, saj Jon zaradi Eminega lažnega profila na Facebooku misli, da je v kino povabil sestro Ano, Ema pa je v sedmih nebesih, ker misli, da je povabil njo. Ko se zmešnjava razjasni, je Ema užaljena in ljubosumna. V znak protesta se začne zanimati za piflarja Jureta, ki uči skupino odbojkarskih navijačic plesati, v kateri po naključju pristane tudi Ema. Skupaj se odpravita na zabavo, kjer se Ema prvič napije in dobi prvi pravi poljub.

V romanu spremljamo tudi življenje, predvsem ljubezensko, obeh sester in očeta. Brina je zaljubljena v Simona, očetovega sodelavca in sta tik pred poroko, Ana pa v zelo pametnega fizika Kristjana. Oče se po ženinem odhodu počasi opomore in se zblíža s sosedo Majo, ki ima sina Simona in ga Ema občasno pazi.

Pomemben je tudi motiv prijateljstva. Ko Ema dobi prijateljici, Puli in debelo Kornelijo, se ju najprej sramuje, pozneje pa spozna, da sta pravi prijateljici. Tudi s sestrami postanejo prijateljice in zaveznice (ima dve starejši sestri: čudaško Brino in pametno, lepo Ano ter nadležno mlajšo Elinor) predvsem takrat, ko jih mama zapusti in se preseli v Ameriko.

Odhod mame je vse zelo prizadel, oče pa celo doživi nekakšen živčni zlom. Prisiljene so se postaviti na lastne noge, odrasti in poskrbeti za družino. Tako se ji ob vrnitvi uprejo, ji dajo jasno vedeti, da ne gredo z njo nikamor in da je tudi ne potrebujejo, kot so jo potrebovale pred odhodom. Dekleta so se v tem času spremenila in odrasla, Karmen pa je ostala enaka, kar nakazujejo naslednje besede:

»Karmen je bila tukaj in govorila je povsem enako kot pred sedmimi meseci. Čisto NIČ se ni spremenila. Spremenile pa smo se me. Beti je bila skoraj noseča in bo kmalu dobila prvo službo ter se odselila; Ana se je prvič resno zaljubila in odljubila; jaz sem postala navijačica, začela hoditi k literarnemu krožku, dobila prijateljice in spoznala OGROMNO novih reči o sebi in drugih; Elinor pa je svoje igrače zamenjala za make-up in visoke petke. Celo oče je bil drugačen - več je govoril, se družil z nami in sem in tja celo zarobantil.« (str. 331)

Ob vseh teh dogodkih in vsakdanjih dogodivščinah v šoli je Ema odrasla, dozorela in se začela imeti rada takšno kakršna je, kljub nekaj odvečnim kilogramov. Prav tako se ljubezenska zgodba srečno konča, saj ji Jon prizna, da mu je všeč, ji izpove ljubezen in jo poljubi.

Ne glede na to, da družina ni ostala skupaj, saj mama ponovno gre na pot, je konec srečen. Ema je premagala osamljenost, dobila prijatelje in na šoli postala priljubljena, ker ima fanta odbojkarja. Prestala je vse »krize«, ki jih je imela v tem obdobju.

5.1.10 Razčlenitev motivov po romanih

	Motivi
<i>Zvezda z odra</i>	očetovska ljubezen (družinska), navezanost, zapuščenost, prijateljstvo, odraščanje, zaljubljenost, vzpon igralske kariere, slava
<i>Silvija</i>	vsakdanji in obšolski dogodki, družinska (sestrska) ljubezen, prijateljstvo, sovraštvo, zaljubljenost (prva ljubezen), ločitev staršev
<i>Življenje kot v filmu</i>	družinska (očetovska, bratovska) ljubezen, osamljenost, ljubosumje, sovraštvo, upornišтво, psihična bolezen, zaljubljenost, prijateljstvo
<i>Dež</i>	družinska ljubezen, odraščanje, družbena kritičnost (rasizem), prijateljstvo, zaljubljenost, upornišтво, družinsko nasilje, duševna bolezen, smrt, dež
<i>Veliko srce</i>	osamljenost, zaljubljenost, odraščanje, družinska (ne)ljubezen, prijateljstvo, srčnost
<i>Prigode Poprove Pipi</i>	otroške dogodivščine in pustolovščine, družinska ljubezen, prijateljstvo, sosedski odnosi, sovraštvo, poroka
<i>Spremembe, spremembe</i>	zaljubljenost (ljubezenski trikotnik), prijateljstvo, družinska ljubezen, odraščanje, spremembe

<i>Temno sonce</i>	slepota (soc.-psih. tema), uporništvo, zapuščenost, družina, sovraštvo, smrt, prijateljstvo, zaljubljenost, spolnost, alkohol, odraščanje
<i>Oh, ta kriza!</i>	selitve, osamljenost, odraščanje, zapuščenost, uporništvo, družinska (sestrska) ljubezen, zaljubljenost (ljubezenski trikotnik), ljubosumje, prijateljstvo, ločitev staršev, prvi poljub

Tabela 1: Razčlenitev motivov po romanih

5.2 Žanri

O žanrih govorimo, če gre za različne tipe v okviru ene literarne vrste. Prav tako kot v nemladinski prozi je tudi v mladinski prozi prisoten žanrski sinkretizem (prepletenost več romanesknih žanrov v okviru enega romana), vendar v vsakem delu en žanr izstopa in je v ospredju. V spodnji tabeli je prikazano, kateri žanri se v posameznem delu prepletajo.

	Ljubezenski mladinski roman	Roman o odraščanju	Socialno- psihološki ml. roman	Avanturistični mladinski roman
<i>Zvezda z odra</i>		+		
<i>Silvija</i>	+			
<i>Življenje kot v filmu</i>			+	+
<i>Dež</i>		+	+	
<i>Veliko srce</i>	+	+		
<i>Prigode Poprove Pipi</i>		+		+
<i>Spremembe, spremembe</i>	+	+		
<i>Temno sonce</i>	+	+	+	
<i>Oh, ta kriza!</i>	+	+		

Tabela 2: Pregled žanrov

Iz tabele lahko razberemo, da je v vseh romanih zaslediti žanrski sinkretizem. Največkrat se pojavi roman o odraščanju, sledijo ljubezenski roman, socialno-psihološki in avanturistični roman. Vendar pa zgolj avanturističnega mladinskega romana med prebranimi deli ne

najdemo. Izjema je tudi povest *Zvezda z odra*, saj smo tu priča odraščanju in razvoju mlade Luise, v ospredju pa je zgodba o njenem igralskem uspehu in poti, ki jo je do tega uspeha pripeljala.

Problemi odraščanja in osamosvajanja, iskanje samega sebe in svoje vloge v svetu, telesni, čustveni in miselni razvoj, spoznavanje resničnega sveta, ki je velikokrat krut in krivičen. Vse to so teme, značilne za roman o odraščanju in sem jih zasledila v romanih: *Dež*, *Veliko srce*, *Prigode Poprove Pipi*, *Spremembe*, *Spremembe*, *Temno sonce* in *Oh, ta kriza!*

Ker pa je sestavni del odraščanja tudi zaljubljenost in prva ljubezen, se roman o odraščanju v večini primerov povezuje z ljubezenskim mladinskim romanom, kjer je glavna oseba najstnica (dekliški ljubezenski roman). V ta žanr lahko uvrstimo naslednja dela: *Silvija*, *Veliko srce*, *Temno sonce*, *Spremembe*, *spremembe*, *Oh, ta kriza!*

Socialno-psihološki roman prikazuje družbeno aktualne teme, in sicer predvsem tiste z negativno konotacijo: delinkventnost, nasilje, smrt, samomor, alkoholizem, narkomanija, psihične bolezni ... Izmed obravnavanih del v ta žanr spadajo: *Življenje kot v filmu* (psihična bolezen, nasilje), *Dež* (nasilje v družini, rasizem, smrt) in *Temno sonce* (alkoholizem, smrt, slepota). Za roman *Življenje kot v filmu* bi lahko rekli, da je tudi neke vrste detektivski roman, saj je pri poskusu izvedbe prometne nesreče in drugih dogodkih krivo psihološko ozadje.

Kot sem že omenila, samega avanturističnega romana ni zaslediti, vendar roman *Prigode Poprove Pipi*, vsebuje prvine le-tega, saj se Pipi in prijatelji med igranjem velikokrat odpravijo na kakšno »avanturo oz. odpravo«. Za razliko od pravega avanturističnega romana se odprave in reševanja problemov tu največkrat ne končajo srečno.

5.3 Pripovedovalec in perspektiva

5.3.1 Pripovedovalec

Največkrat se pojavi prvoosebni pripovedovalec, kjer dogajanje predstavi ena od literarnih oseb, in sicer tako, kot ga je sama doživela. Najdemo ga v vseh obravnavanih delih.

»Bila je sobota. Na obisku je bila Eva. Ne vem, kako to, vendar sta bili z Brino kar naenkrat najboljši prijateljici. Eva je večino časa prebila v naši sobi. Z Brino sta kar naprej govorili o Elvisu Presleyju in fantih. Vseeno sem bila zadovoljna. Brina si je končno našla v redu prijateljico. /.../ Slišala sem, da z Damjanom nista in ne bosta hodila. Damjan se je menda strašno kesal, ker je pustil mojo sestro.« (Silvija, str. 155)

Personalni tip pripovedovalca (ta je postavljen v sredo dogajanja, v eno od pripovednih oseb) zasledimo v delih *Dež*, *Spremembe*, *spremembe* in *Temno sonce*, predvsem na mestih, kjer so ubesedene misli junakov, v delih *Zvezda z odra* in *Veliko srce* pa ga je najti v pismih. Nobeno delo pa ni v celoti zapisano v personalni tehniki pripovedovanja.

»Živčna sem. Kaj, če ne bo zapiskal? Kaj, če so vsi pozabili name? Strah me je. Bojim se, da sem prenehala obstajati. /.../ Nisem pozabljena. Kup sporočil me čaka. Pogrešajo me. Spomnili si se na moj rojstni dan. Potem pa se zavem absurdnosti svojega položaja. Kaj naj s kupom sporočil, če pa jih ne morem prebrati?« (Temno sonce, str. 149)

Avktorialnega pripovedovalca, ki se dviga nad pripovedne osebe in dogajanje, jih vodi in nadzira pa najdemo le v romanu *Prigode Poprove Pipi*.

»Naslednji dan je res močno deževalo. Zjutraj so vaščani vstali iz svojih postelj, odgrnili zaveso na oknih in zavzdihnili ob pogledu na debele kaplje, ki so padale z neba. Počasi so si oblekli udobne hlače, obuli visoke škornje in si nadeli nepremočljive plašče. /.../ Pipi je bila tako vznemirjena, da je le s težavo pospravila zajtrk. Očka je prišel iz spalnice v dolgem črnem plašču, ki ga že deset let ni oblekel, /.../. Gospa Poper je le zavzdihnila in spet obžalovala, da se je pustila hčerki prepričati in se prijavila na tekmovanje za laskavi naziv gobja kraljica. /.../« (Prigode Poprove Pipi, str. 71/72)

V vseh analiziranih delih pa avtorica podobe svojih književnih oseb upoveduje tudi s pomočjo posrednih besednih signalov: živih dialogov, samogovorov ter pisem.

»Si kaj videl Floro?" sem ga vprašala z neprijaznim glasom, čeprav mi ni bilo niti malo neprijetno, ko sem plesala z njim.

"Ja, ravno zato te iščem," je prikimal. Videti je bil zaskrbljen.

"No? Kje je?"

"Domov je šla. David jo je spremlil."

Vzelo mi je sapo. Pustila me je na cedilu. /.../

"Ne jezi se nanjo," je pohitel Kit. "Prosila me je, naj te peljem domov." /.../

"Kaj res? To je rekla? Hja, očitno mi ne preostane drugega. Bom že jutri obračunala z njo.

No, kje imaš motor?"« (Dež, str. 167)

5.3.2 Perspektiva

Pri perspektivi gre predvsem za pripovedovalčevo stališče, držo do upovedene literarne stvarnosti.

Pri obravnavanih delih prevladuje resničnostna perspektiva, kjer je predstavljen realni svet po logiki otroka in mladostnika. Bralec pri branju dobi občutek, da svet spremlja skozi oči otroka ali mladostnika, saj ti pripovedujejo o svojih pustolovščinah, prvi ljubezni, prijateljstvu, razočaranjih in dogodkih, ki so se jim zgodili. Poleg humornih dogodkov zajema tudi resnejše plati otrokovega in najstnikovega življenja, kot so: ločitev staršev, razočaranje v ljubezni, nesreča, smrt, beg od doma idr.

Prav tako je v romanih *Življenje kot v filmu*, *Dež* in *Temno sonce* zaslediti perspektivo oporekanja. Pri slednjem ne gre za tipično uporno držo do družbenega sistema, saj Adelina svoje uporništvu usmerja predvsem na svoje starše, ki ji niso posvečali dovolj pozornosti. Po nesreči, v kateri oslepi, pa je dokler se ni sprijaznila z usodo, to upiranje usmerila tudi na vrstnike, kaže pa ga predvsem z zapiranjem vaze. V romanu *Dež* smo priča rasizmu in posledično notranjemu boju proti predsodkom, ki se navzven prav tako kaže z uporništvom in zapiranjem vaze. Roman *Življenje kot v filmu*, kot že prejšnja, prikazuje uporniško vedenje Julije in duševno motene Sare. Julija to kaže predvsem do mačehe, kasneje tudi do očeta in Sare, ta pa je sovražna do vseh, ki stopijo med njo in Julijo, na koncu pa celo do svoje matere.

5.4 Junaki

Glavne junakinje so dekleta, največkrat osnovnošolke oz. srednješolke. Prihajajo iz mestnega okolja oz. se dogajanje iz vasi preseli v mesto, kjer se šolajo. Izjema je roman *Prigode Poprove Pipi*, ki se v celoti dogaja na vasi. Pipi tako prihaja iz srečne družine, kjer le-ta velja še za tradicionalno vrednoto. Prav tako je najmlajša junakinja, saj je stara komaj 11 let. Tako v vaškem okolju, v družbi prijateljev, preživlja srečno otroštvo. Je družabna, navihana, iskrena, iznajdljiva, radovedna, polna domišljije in ne mara nositi krila, ki ga v vasi »morajo« nositi dekleta in ženske, saj jo ovira pri njenih vragolijah. Sive lase povzroča tudi mami, vendar pa jo ta vzame v bran, ko jo katera od vaščank želi okriviti za kakšno vragolijo. V družbi prijateljev prevzame vlogo voditeljice, ki jih vodi na razne dogodivščine. To pa ni vseč Maliciji, ki je do Pipijinega prihoda imela v družbi glavno besedo, zato je nanjo ljubosumna in ji zavida, Pipi pa jo hitro zna ignorirati. Z ostalimi prijatelji se dobro razume, še posebej z Medvedovim Borom, do katerega čuti simpatijo. Vendar tu ne gre za pravo zaljubljenost, čeprav si, kot prijatelja obljubita, da se bosta poročila. Tudi njo imajo radi, saj pravijo, da se sedaj veliko bolje igrajo in je bolj zanimivo. Zelo rada hodi v šolo, saj želi, da nekoč postane pomembna oseba, kar so sanje vsakega Gobjedolca.

V prvem romanu (*Silvija*) je glavna junakinja sedmošolka Silvija, ki živi z dvema sestrama in mamo, saj sta starša ločena. Je družabna, navihana, rada igra košarko, v prostem času pa igra klavir. Ima še tri prijateljice: Niko, Petro in Majo. Skupaj preživijo veliko prostega časa, si zaupajo in se imajo rade, prav tako pa ušpičijo marsikatero neumnost in jo rade zagodejo Brini. Spoprijatelji se s Petrom, ki ga ne prenese, ga ne mara, ves čas se prepirata in celo ruvata, vendar pa se na koncu zave, da se je zaljubila prav v Petra, važiča, kot mu pravi sama. S sestrama se tudi rada prepira, vendar pa v pomembnih trenutkih znajo stopiti skupaj.

Pravo nasprotje Silviji pa predstavljata Julija (*Življenje kot v Filmu*) in Luisa (*Zvezda z odra*). Slednja živi sama z očetom, saj ju je mama kmalu po njenem rojstvu zapustila. Ker oče odhaja v službo v Dublin, mora 12-letna Luisa, ki je na vasi preživljala brezskrbno otroštvo skupaj s sestrčno Kate, na hitro postati samostojna. Na očeta je zelo navezana, zato je razočarana in nesrečna, ko izve, da se bosta ločila. Vendar pa v šoli najde veliko prijateljic, s katerimi preživljajo čas v šoli in internatu. Je tiha, pridna, ima težave z matematiko, vendar pa

nadarjena za igranje. To ji omogoči šolanje na igralski šoli, kjer počasi dozoreva, spremlja svoj telesni in duševni razvoj ter odraste v mlado damo. Prav tako se sreča s prvo simpatijo iz katere pa se razvije le tesno prijateljstvo. Julija pa je mirna, resna, ubogljiva in dobra učenka, vse, dokler se s svojim očetom in bratom ne preseli k lepi Lejli in njeni hčerki Jasni. Ta se začne dobresedno spreminjati v Julijo, oče jo zanemarja, ostane ji le še brat Filip, s katerim postaneta zaveznika. Počasi postaja vse bolj uporniška, prepirljiva tako do očeta kot do Jasne in Lejle. Prav tako svoje stiske zaupa prijateljem in »novi« sestrični Kiti, ki ji pomaga razkriti vse skrivnosti. Všeč ji je Tim, vendar pa je na koncu nakazana možnost, da bi lahko bila skupaj s prijateljem Juretom iz Ljubljane.

Lejla (*Dež*) prav tako kot Pipi živi v srečni družini, vendar je ta družina številčnejša. Lejla se od vrstnic razlikuje, saj se zanima za stvari, ki so všeč fantom. Ima najboljšo prijateljico Anabelo, s katero sta nerazdružljivi. Lejla je do nje zaščitniška, ima jo rada in ne dovoli nikomur, da se vmeša med njiju. Do mulatke Flore pa čuti odpor, ker je črna, saj je kritičnost do ljudi druge rase dobila po očetu. Anabela se trudi, da bi ju spoprijateljila, vendar neuspešno. Ves ta upor, trma in potlačitev svojih čustev jo po Anabelini smrti pripelje do čustvenega zloma. Občutek krivde ob prijateljicini smrti povzroči, da se zapre vase, zavrača vsako pomoč, tudi družine, vendar pa s pomočjo Flore krizo premaga. Pokonci jo drži tudi ljubezen do Kita, Florinega brata, ki ni tako črn, vendar se na začetku temu čustvu upira in ga skuša zatreti. Ko premaga vse težave in se pobere, se spremeni, s Floro postaneta dobri prijateljici, s Kitom pa postaneta par. V tem romanu ima pomembno vlogo tudi Lejlina babica, ki Flori pomaga razumeti Lejlo in njeno vedenje.

Brez obeh staršev, v sirotišnici, živi Lara (*Veliko srce*), ki misli, da nima sorodnikov. Je tiha, zasanjana, romantična, skrivaj zaljubljena, zmedena in osamljena. Po valeti se preseli k stricu, v hladno hišo brez družinske ljubezni. Svoja čustva izraža s slikanjem. V gimnaziji ji ne gre najbolje, vendar pa ji s pomočjo prijateljice uspe. Zagleda se v postavnega Simeona, zato ne opazi, Toma, ki ji ves čas stoji ob strani. V internatu tako čustveno dozoreva in odraste v mlado in samostojno žensko, ki ji uspe prirediti lastno razstavo. V stričevo hišo ji s svojo srčnostjo in dobro voljo uspe prinesiti ljubezen, prav tako svojo ljubezen deli med prijatelji in jim je kljub svoji nesrečni usodi pripravljena pomagati. Na koncu pa ugotovi, da tudi sama

goji čustva do Toma in se mu izpove ter tako uresniči tudi sanje o svojem »princu na belem konju«.

Najbolj uporniška junakinja je Adelina (*Temno sonce*), ki je tudi najstarejša in najbolj »izkušena«. Edina, ki je imela izkušnje v spolnosti, z alkoholom in cigaretami. Zaradi pomanjkanja starševske ljubezni je postala upornica, ki se rada zabava. Ima fanta Robija, vendar je prepričana, da to ni fant, s katerim bi se poročila. Starše sovraži, ko pa jo po nesreči v kateri je oslepela, pošljejo k sorodnikom, se to sovraštvo še okrepi. Želi jih na vsak način prizadeti, zato se ne zmeni zanje. Prav tako sta jo zaznamovali nesreča in smrt prijateljice Tine, zato postane še bolj zajedljiva, trmasta in včasih tudi nesramna. Nikakor se ne more sprijazniti s slepoto, zavrača vsakršno pomoč, vendar se ob pomoči teta in strica, Marjance in Martina počasi sprijazni z usodo in odpre srce pozitivnim čustvom in ljubezni.

Petnajstletna Ema (*Oh, ta kriza!*), naveličana neprestanih selitev, težko navezuje trdnejša prijateljstva, tudi v šoli nima veliko stikov s sošolci. Je nekoliko uporniška, trmasta najstnica odvisna od telefona in Facebooka ter ima težave z angleščino. Za nameček družino zapusti mama in se preseli v Ameriko, očetu pa prepusti skrb za štiri hčerke. Na začetku je težko, vendar se hitro privadijo in znajdejo. Na prvi pogled se zaljubi v odbojkarja Jona, ves čas sanjari o njem, imenuje ga celo polbog ter v izražanju in doživljanju ljubezni neprestano pretirava. Prizadene jo, ko izve, da se Jon zanima za njeno lepo sestro Ano, vendar ga ta zavrne. Iz maščevanja se zanima za Jureta, ki ga spozna na literarnem krožku. Vendar pa ljubezen zmaga in na koncu sta srečno zaljubljena tudi Ema in Jon. Ima prijateljici Puli in Kornelijo, ki se izkažeta za pravi prijateljici.

Roman *Spremembe, spremembe* se z vidika junakov nekoliko razlikuje, saj ga pripoveduje pet najstnikov, tri dekleta in dva fanta. Špela je živahna, pozitivna in že celo življenje sanjari o svojem princu na belem konju, ki ga je spoznala že v vrtcu. Živi v srečni družini in ima še dva mlajša brata. Rada se zabava in ima, kljub nekaj odvečnih kilogramov, dober okus za oblačenje. Njena najboljša prijateljica Sara se nad romantiko zgraža in si prisega, da se še dolgo ne bo zaljubila. Vzrok za tak pogled na ljubezen je tudi ločitev staršev, ki jo je zaznamovala. Tadej in Iva sta sanjski par, ki za videzom popolne usklajenosti skriva temno skrivnost. Tadej je lep, zaljubljen v Ivo, igra v glasbeni skupini in je dober dijak, Iva pa je

hladna in v Tadeju vidi čustveno varnost, ki jo po mamini smrti potrebuje. Dotiki in poljubi ji ne pomenijo veliko. Klemen se oblači v prevelike hlače, se druži z najbolj divjimi sošolci in velja za velikega »frajerja«. Imel je že veliko deklet, ko pa spozna nedostopno in resno Saro, se mora zelo truditi za njeno pozornost. Tudi Sara se ob njegovi pozornosti in navzočnosti težko zbere in podvomi o svoji obljudi. Tadej in Špela se na Ivino pobudo skupaj učita in tako med njima preskoči iskrica. Skrivaj postaneta par ter se predajata čustvom in nežnostim, ko pa za to izve Iva, je na oba jezna in jima zameri. V tem romanu sta tako zaljubljenost in romantika ključnega pomena, saj razplet dogodkov zaznamuje vse junake. Špela ni več tako družabna, Tadej se posveti glasbi in svoje zveze ne razglašata na veliko. Prav tako se spremenita Klemen in Sara, postaneta prijatelja in pustita odprte možnosti za nadaljnji razvoj čustev. Iva pa se trudi postati bolj družabna, začne se vključevati v družbo in pusti odprta vrata novi ljubezni.

Tudi glede zunanjega videza junakinje ne izstopajo, izjema so Luisa, Julija, Iva in Adelina, ki so prijetnega videza. Ostale pa s svojo zunanostjo ne očarajo, Silvija je presuha, oblači se v kavbojke in je v senci svoje sestre, vendar pa se kasneje spremeni in postane konkurenca tudi njej. Pipi in Lejla sta bolj divjaški in tudi njun videz je bolj fantovski, vendar pa se Lejla lahko pohvali z najlepšimi nogami v šoli, kasneje pa se tudi ona zelo spremeni. Špela in Ema sta bolj okroglega videza, a očarata s svojo sproščenostjo, prisrčnostjo in odkritostjo. Sara pa se skozi roman razvija, vendar videzu in zunanosti ne posveča veliko pozornosti, saj je zanjo pomembna notranja lepota.

Zgornja oznaka oseb nam pokaže, da so glavne junakinje povprečne najstnice, ki se soočajo predvsem s težavami odraščanja, s problemi, ki jih odraščanje prinaša, prvo ljubeznijo in družinskimi težavami. Nekatere junakinje pa se morajo spoprijeti tudi z resnejšimi težavami, predvsem s socialno problematiko. Tako se Lejla spopada s težavami rasizma in smrtjo prijateljice, kar v njej povzroči velik boj s samo seboj, Adelina pa s slepoto in lastnim uporništvom, ki ga je povzročila odsotnost starševske ljubezni. Julija ima drugačne probleme, saj ima opravka s psihično bolno Jasno, ki se bolešno naveže nanjo.

5.5 Prostorska in časovna analiza

5.5.1 Dogajalni prostor

	Mesto	Podeželje/Vas
<i>Zvezda z odra</i>	Glasgow, London	Tarbet (Škotska)
<i>Silvija</i>	Šmartno pri Litiji in okolica	
<i>Življenje kot v filmu</i>	Ljubljana/obrobje Ljubljane	
<i>Dež</i>	mesto	
<i>Veliko srce</i>		vas Grče
<i>Prigode Poprove Pipi</i>		vas Gobji Dol
<i>Spremembe, spremembe</i>	mesto, obrobje mesta	
<i>Temno sonce</i>	Ljubljana	(podeželje blizu Ljubljane)
<i>Oh, ta kriza!</i>	mesto	

Tabela 3: Dogajalni prostor v obravnavanih delih

Iz zgornje tabele je razvidno, da se večina del dogaja v mestu ali njegovi okolici. Gre za realna tuja in slovenska mesta, predvsem v okolici Ljubljane. V romanih *Dež*, *Spremembe, spremembe* in *Oh, ta kriza!*, mesto ni poimenovano, vendar pa iz konteksta sklepamo, da se zgodba odvija v mestu. V romanu *Spremembe, spremembe* lahko celo razberemo, da se dogaja v okolici Ljubljane. V povesti *Zvezda z odra*, se dogajanje iz škotske vasice Tarbet preseli v Glasgow, kasneje celo v London, tako se tudi tu večji del zgodbe odvija v dveh večjih tujih mestih.

V vasi se dogajata le romana *Veliko srce* in *Prigode Poprove Pipi*, vendar se v *Velikem srcu* dogajanje iz vasi Grče preseli v internat šole, ki je verjetno v mestu oz. njegovi bližini. Tako se v celoti na vasi odvija le roman *Prigode Poprove Pipi*, v katerem je dogajanje postavljeno v zaostalo vas Gobji Dol.

5.5.2 Dogajalni čas

V vseh delih je dogajalni čas glede na nastanek dela sodoben, gre za realni čas v katerem avtorica živi in ustvarja.

V povesti *Zvezda z odra* je čas dogajanja dve leti, od Luisinega 12. do 14. rojstnega dne. Vendar pa je v zadnjem poglavju pojasnjeno, da je Luise danes stara 20 let in na kratko so predstavljeni dogodki, ki so se zgodili do danes.

V romanih pa je čas dogajanja bolj strnjen, saj v večini primerov gre za dogajanje v okviru enega oz. več šolskih let ali za čas šolskih počitnic. V romanu *Življenje kot v filmu* se za razliko od ostalih, zgodba zaključi v treh mesecih (avgust – september). Posebnost pa je roman *Prigode Poprove Pipi*, čeprav se zgodba odvija v zaostali vasi, lahko sklepamo, da gre za sodobnost, saj v sosednjem mestu prebivalci sledijo vsem napredkom in novostim, ki jih vaščani v Gobjem Dolu še vedno zavračajo in se jim upirajo. Zato imamo ob branju občutek, da se zgodba dogaja v preteklosti oz. v starih časih.

5.6 Dogajalna zgradba

Dogajalna zgradba je lahko sintetična ali analitična. Za sintetično zgradbo je značilno sledenje naravnemu časovnemu zaporedju dogodkov, zgodba se dogaja sproti, kakor v vsakdanjem, sprotnem življenju, pred bralčevimi domišljjskimi očmi. Zato ne potrebuje nikakršnih dodatnih pojasnil, kajti vse je razumljivo iz sprotne zaporednosti. Za analitično zgradbo pa je značilna retrospektiva ali pogled nazaj, tako je sprotno oz. sintetično dogajanje prekinjeno z opisom nekega dogodka, ki se je zgodil v preteklosti. Gre za vrinjeno predzgodbo, ki pa je nujna za razumevanje sedanjih dogodkov v zgodbi.

Pri obravnavanih delih prevladuje sintetična dogajalna zgradba in jo najdemo v romanih: *Silvija*, *Dež*, *Veliko srce*, *Prigode Poprove Pipi*, *Spremembe*, *spremembe*, in *Oh, ta kriza!*.

V povesti *Zvezda z odra* in romanih *Življenje kot v filmu* in *Temno sonce* pa zasledimo prvine analitične zgradbe. V povesti in romanu *Življenje kot v filmu* se ta retrospektiva pojavi le v delu, kjer se razkrivajo družinske vezi in povezave.

V *Zvezdi z odra* gospodična Linter v telefonskem pogovoru Luisi zaupa zgodbo o svoji učenki in njeni hčeri, kasneje pa isto zgodbo sliši še od Lucie Mackett, ki ji tudi pojasni celotno zgodbo. Tako se razjasni skrivnost, da je bila ta učenka Lucie, ki je imela hčerko in jo je

skupaj z očetom, v želji po mestnem življenju in kariere, zapustila. Izkaže se tudi, da je zapuščena hčerka slavna Luisa.

V romanu *Življenje kot v filmu* v začetku izvemo nekaj podatkov o Julijini družini, kako sta se starša spoznala in poročila, izvemo tudi, da je mama Veronika umrla za rakom. V nadaljevanju sledimo sintetični zgodbi vse do trenutka, ko prijateljici Kiti in Julija odkrijeta, da sta sestrični. Zato Kiti doma sprašuje o sorodnikih in tako ji mami in babica pojasnita, kaj se je zgodilo, bralci pa to razkritje izvemo iz pisma, ki ga je Kiti napisala Juliji. Prav tako na koncu romana nekaj malenkosti v zvezi družinskih vezi razjasni še oče.

Nekoliko zapletenejšo zgradbo ima roman *Temno sonce*. V prologu je opisan usodni večer, ko se je zgodila prometna nesreča, za kar izvemo šele v nadaljevanju zgodbe, in se zaključi, ko se prijateljice odpeljejo z zabave. Nato se zgodba nadaljuje z Adelininim prihodom na vas, k sorodnikom. Izvemo, da je slepa in tako se nam počasi začne razkrivati celotna zgodba. Sledimo sintetični zgradbi zgodbe, ki se odvija na podeželju, vendar pa se Adelina s spominjanjem vse skozi vrača v preteklost. Ti retrospektivni vložki glavno dogajanje skozi celotno delo prekinjajo, saj nam opisujejo dogodke iz Adinega otroštva in mladosti. Največkrat gre za dogodek, na katerega jo spomnijo glasba, razmišljanje ali katera druga situacija, zato se vrne v preteklost in ta dogodek opiše. Nam pa s tem še bolj razjasni vzroke za svoje uporniško obnašanje ali pa le osvetli dogodek, ki jo je zaznamoval.

5.7 Jezik

Ker obravnavana dela sodijo v mladinsko književnost, junaki pa so otroci oz. mladostniki, je pričakovati, da se v njih pojavi jezik mladostnikov. Obravnavana dela so pisana v knjižnem jeziku in vsebujejo prvine pogovornega jezika in slenga. Slengizmi, kletvice in izrazi iz angleškega jezika (fak, cool, full, WTF ...) se pojavljajo predvsem v dialogih med mladimi, ki v romanih nastopajo.

»"O, fak," sem jo pretresena prekinila. "Ana, menda nisi zaljubljena?" "Aaaaaaa?" Je debelo zazijala. "Ne ... jaz ... nikakor ... Kaj misliš s tem?" "Zacopana, zatreskana, in love ..." sem naštevila. "Ne bodi trapasta. Joj, včasih si tako težka, Ema!"« (Oh, ta kriza!, str. 148)

Slengovski izrazi, ki se pojavijo, so: faca, koza, full, cool, blazno, blesav, fazanka, bejbi, čao, žurka, sedmarke, slova, prfoksa, kr neki ...

Jezik s prvinami pogovornega jezika se pojavi v vseh obravnavanih delih (v nekaterih delih je teh izrazov več, v nekaterih manj): tuhtati, trapa, zahreščati, fletkan, tepec, izdaviti, seksi, mačka, cunj, ...

Pojavi se tudi nekaj kletvic in vulgarnih izrazov: madonca, madona, hudiča, rit, šit, sranje, fak, sucks, pizda ... Teh je največ zaslediti v zadnjem romanu *Oh, ta kriza!*, kjer je na koncu, za lažje razumevanje, dodan še Slovarček kratic, izrazov in drugih zadev.

Avtorici jezik služi kot glavno sredstvo približevanja naslovnikom, saj se je poistovetil z mladostnikovo govorico, tako se mladi še lažje vživijo v vlogo teh junakov.

»Čav bejbi, sem slišal, da ste mele ponoči štal. Sranje vse to s Tino. Dej poklič me ko boš pr seb. Ajd!« (Temno sonce, str. 153)

V zvezi z jezikom je bilo opaziti tudi nekaj zamolkov, ti se pojavijo pri omenjanju kočljivih zadev, ki gredo težko z jezika.

»"No slišali smo, da" ... Malce je zardela. "Saj veš, ti in lepi glasbenik ..." /.../ "Saj veš, videti sta bila kot ..."« (Spremembe, spremembe, str. 196/97)

Najbolj osebno izražanje čustev, stisk in misli pa predstavljajo pisma. Te najdemo v povesti *Zvezda z odra* in romanu *Veliko srce* ter v ostalih romanih, kjer so v manjšini.

»Draga mama, to je moje zadnje pismo tebi. /.../ Odrasla sem, mama. Ne popolnoma, toda dovolj, da se zavedam, da moja pisma tebi niso bila nič drugega kakor nekakšen dnevnik. Vsakič ko sem se počutila obupano ali zelo srečno, sem stekla v sobo in napisala pismo. /.../ Potrebovala sem te, da sem ti lahko zaupala in se tolažila s tem, da boš nekoč prišla in me odpeljala s sabo. Zdaj tega ne potrebujem več. Naučila sem se sama razrešiti svoje težave in končno vem, da življenje ni samo trpljenje. /.../ V hiši sedmih kamnov so me sprejeli, kot

kraljico. No, malce pretiravam,, toda takrat sem se počutila natanko tako. /.../« (Veliko srce, str. 389)

5.8 Trivialnost

V tem poglavju sem pozornost namenila morebitnim trivialnim značilnostim v obravnavanih delih. Zanimalo me je, v katerih delih je primarna funkcija literature predvsem zadovoljevanje mladostnikove potrebe po zabavi in s tem vzpostavljanje napetosti, tešenje radovednosti in vzbujanje ljubezenske razneženosti.

Literarna veda pogosto uvršča k trivialni literaturi pustolovske in ljubezenske romane. Pri slednjem predvsem zaradi motiva prve zaljubljenosti glavnega junaka, ki se po nekaj zapletih srečno konča, pri pustolovskem mladinskem romanu pa zaradi posebne strukture besedila - uvod, opis pustolovščin, ki so povezane z neko skrivnostjo, razrešitev skrivnosti in srečen konec; črno-belega prikazovanja oseb ter določenega dogajalnega časa - šolske počitnice.

Pri obravnavi sem bila pozorna na trivialne značilnosti v ljubezenskih romanih, saj pustolovskega romana obravnavana avtorica nima.

Trivialne značilnosti, ki sem jih zasledila v romanih, so opazne tako v zunanji oblikovanosti besedil kot vsebinski strukturi:

- ilustracija na prednji platnici, vezana na pomemben dogodek,
- na hrbtni strani odlomek iz besedila oz. kratek povzetek,
- prva zaljubljenost se srečno konča,
- v nekaterih delih se pojavijo tudi negativne osebe (črno-beli prikaz oseb),
- razrešitev skrivnosti in srečen konec (predvsem v povesti *Zvezda z odra* in v romanu *Življenje kot v filmu*, ko se razkrijejo družinske vezi in skrivnosti),
- v romanu *Silvija* se dogajanje med počitnicami preseli tudi na morje,
- srečen konec v vseh romanih.

5.9 Zunanja zgradba

V tem poglavju sem se osredotočila predvsem na zunanjo členitev dela. Zanimalo me je ali je delo razdeljeno na poglavja ali ne, ali so oštevilčena in druge posebnosti, ki so vidne, ko knjigo prelistamo.

Že takoj opazimo, da vse knjige na sprednji platnici krasi ilustracija, ki prikazuje glavne junake v določenem dogodku, le roman *Oh, ta kriza!* prikazuje ilustracijo stvari, ki so za glavno junakinjo pomembne (slušalke iPoda, odbojcarska žoga, ličila, v ozadju pa senca Facebookove strani).

Na zadnji platnici največkrat najdemo odlomek iz romana (*Silvija*, *Življenje kot v filmu*, *Dež*, *Prigode Poprove Pipi*), sledi mu kratek povzetek vsebine (*Zvezda z odra* (tu sta še fotografija in podpis avtorice), *Veliko srce* in *Oh, ta kriza!*). Roman *Spremembe*, spremembe krasi »fotografija« vseh petih junakov, poleg vsake je dodan še komentar o tem, kaj so se iz dane situacije naučili. *Temno sonce* pa ima na zadnji platnici časopisno novico o prometni nesreči in žrtvah.

Glede ilustracij se ločijo še *Zvezda z odra*, ki v nekaterih poglavjih vsebuje ilustracijo opisanega dogodka, *Prigode Poprove Pipi*, ki na začetku in koncu romana vsebuje zemljevid vasi Gobji dol in *Oh, ta kriza!*, ki ima na koncu vsakega poglavja dodano stvar, ki se je v njem pojavila. Tako najdemo: kontrolno nalogo, družinsko drevo, šolske zapiske, Facebook stran, spletno pošto, recept idr., na koncu celo rokopis profesorice Dragice Klemenčič. Romanu pa je dodan še Slovarček kratic, izrazov in drugih zadev, ki pojasnjuje angleške in slengovske izraze.

Obravnavana dela so vsa razdeljena na poglavja, ki so tudi oštevilčena, razen v romanu *Silvija*, kjer so poglavja le naslovljena, zraven pa je dodan še mesec dogajanja.

Samo oštevilčena poglavja so v romanih: *Življenje kot v filmu* (26 poglavij), tu je kot pri *Silviji*, dodan še mesec dogajanja, *Dež* (11 poglavij), *Veliko srce* in *Temno sonce*.

Oštevilčena in naslovljena poglavja najdemo v povesti *Zvezda z odra* (25) in romanih: *Prigode Poprove Pipi*, *Spremembe, spremembe* in *Oh, ta kriza!*

Poudariti pa je treba, da se vsako delo nekoliko razlikuje od drugega. Pri *Silviji* tako na začetku najdemo nagovor bralcu/bralki (Dragi bralec, Draga bralka!), V *Življenju kot v filmu* je na začetku nenaslovljeni uvod, naslov romana *Dež* pa na začetku pojasnjujejo verzi Frances Shaw.

Roman *Veliko srce* je razdeljeno na dve knjigi, prva vsebuje poglavja od 1–17, druga pa od 18–30. Obe knjigi imata na začetku nekakšen uvod, vsako poglavje pa se začne z Larinim pismom mami. Kot sem že omenila v prejšnjem poglavju, se tudi v drugih romanih pojavijo pisma, ki so v vseh primerih v ležečem tisku. V romanu *Prigode Poprove Pipi* so oštevilčena poglavja (20 poglavij in dodatek: Iz knjige imen, kjer so razložena imena junakov romana) naslovljeni s citatom, ki ga izreče ena od oseb v poglavju, enako je v romanu *Oh, ta kriza!*, kjer pa vsako poglavje prikazuje eno krizo v Eminem življenju (25 kriz).

Roman *Temno sonce* ima na začetku prolog, nato pa sledi 11 oštevilčenih poglavij, medtem ko ima roman *Spremembe, spremembe* 32 poglavij, ki so poimenovana po junaku, ki ga pripoveduje, zaključí pa se z Ivinim prologom. Za konec pa je dodan še seznam pesmi in njihovih izvajalcev, ki so se v romanu pojavile. V *Temnem soncu*, kjer se Adelina v pripovedovanju vrača v preteklost, so ti dogodki zapisani v ležečem tisku, da se ločijo od dogajanja v zgodbi.

Dogodki znotraj zgodbe so ločeni tudi z odstavki, ti največkrat nakazujejo preskok v zgodbi, zamenjavo pripovedovalca ali pa služijo le preglednosti zgodbe.

6 Primerjava romanov

V območje realistične mladinske proze uvrščamo besedno produkcijo, v kateri se tekstualna resničnost načeloma giblje v okvirih izkustveno preverljivega sveta. Pojem »realizem« gre razumeti kot ustvarjalno hotenje piscev, čim tesneje se nasloniti na tako imenovano socialno resničnost in čimbolj odslikovati vsakdanjo problematiko otrok in mladine v njihovem

realnem okolju.¹⁷ Prav to nam je pokazala tudi analiza obravnavanih del, saj je tematika, ki se pojavi v romanih, tipična za otroke in mladostnike. V ospredju je odraščanje mladostnika, ki se srečuje s problemi prve zaljubljenosti in ljubezni. Kljub temu, da je njihovo življenje polno razigranosti, duhovitosti ter ga zapolnjuje iskanje zabave in druženje s prijatelji, se srečujejo tudi z resnejšimi problemi in konflikti. Tako se obravnavani junaki srečujejo s problemi zapuščenosti, smrti bližnjih, slepote, rasizmom in psihološko-socialnimi problemi. Vse to pa odraščajoče junake zaznamuje ter jih postopoma pripelje do resnejšega razmišljanja in odraslosti, kar pa jim ne bi uspelo s pomočjo prijateljstva ter družinske ljubezni in podpore.

Pestrost tematike pa vpliva tudi na žanr romanov, saj se v enem romanu pojavlja več različnih žanrov, zato lahko govorimo o žanrskem sinkretizmu, predvsem ljubezenskega romana in romana o odraščanju.

Glavni literarni liki so sodobni odraščajoči mladostniki v mestnem okolju, ko so že zapustili otroštvo in vstopajo v svet odraslih. V obravnavanih delih gre predvsem za povprečne najstnice, ki ne izstopajo ne z dejanjem ne z lepoto. Pomembno vlogo pa igrajo odnosi glavnih junakinj, predvsem s prijateljicami in prijatelji, v romanih *Dež* in *Spremembe*, spremembe pa imata pomembno vlogo tudi babici. Tudi družina oz. starši (čeprav ločeni) so pomemben člen v romanih, saj se pojavijo ali kot srečna družina, ki običajno ne ustvarja resnejših kriznih situacij ali pa se odnosi med mladimi in odraslimi zaostrijo v kritične krizne situacije (*Življenje kot v filmu*, *Dež*, *Temno sonce*, *Oh, ta kriza!*).

Tako se ob tipičnih motivih iz življenja mladostnikov pojavlja bogata fabula, ki pa se v danih primerih vedno srečno konča oz. je nakazana pozitivna rešitev problema. Ker je opisan realni svet odraščajoče mladine, je uporabljena resničnostna perspektiva, ki se v nekaterih delih (*Življenje kot v filmu*, *Dež*, *Temno sonce*) povezuje tudi s perspektivo oporekanja.

V romanih prevladuje prvoosebna pripoved glavnega mladostniškega lika, kar omogoča izrazito subjektivno, čustveno močno nabito pripoved oz. izpoved. Pogovorni jezik in mladostniški sleng sta konstitutivni prvini, saj funkcionirata predvsem kot provokacija: sta

¹⁷ Marjana Kobe. Trije modeli realistične proze v sodobni slovenski mladinski književnosti. *JiS* 4 (1986/87). 89.

znak mladostnikove svobode, sta njegov svet, njegov pravi jaz. Ostreje kot v pripovedih z deset-, dvanajstletnimi literarnimi liki so osvetljevana trenja med svetom mladih in svetom odraslih. Določneje je tematizirana predvsem mladostnikova stiska s samim seboj.¹⁸

V obravnavanih delih je dogajalna zgradba preprosta, največkrat gre za sintetično zgodbo, kjer dogodki tečejo v logičnem zaporedju. To linearnost pa prekinjajo retrospektive, ki dogajanje še stopnjujejo. V romanih *Dež* in *Spremembe, spremembe* se pojavi tudi menjavanje pripovednih položajev, saj zgodbi sledimo iz dveh (*Dež*) oz. več (*Spremembe, spremembe*) zornih kotov. Slikovitost dogajanja pa avtorica upoveduje tudi s pismi, živimi dialogi, in samogovori. Predvsem v pismih je zaslediti personalni tip pripovedovalca (*Veliko srce*), ki ga najdemo tudi na mestih, kjer so ubesedene misli junakov (*Dež, Spremembe, spremembe* in *Temno sonce*).

Pisateljica spretno fabulizira tudi po vzorcih in modelih iz mladinske literature in trivialnih romanov pa tudi televizijskih nanizank in nadaljevanj. Zelo prepričljiva in izvirna je v opisovanju odnosov, čustvovanja junakov in junakinj, pripoved pa zna razpredati tako, da je zanimiva, polna duhovitih podrobnosti, skrivnosti, zamenjav, zapletov, naključnih in usodnih dogodkov in zanimivih povezav ter vsega, kar se dogaja v resničnem življenju.

Glede na zunanjo zgradbo so dela zelo podobna, predvsem pa se v tem pogledu približujejo trivialni literaturi, saj vsebujejo elemente le-te. Trivialne značilnosti, ki sem jih zasledila v romanih, so opazne tako v zunanji oblikovanosti besedil (ilustracija na platnici, napoved dogodka, členjenost na poglavja) kot vsebinski strukturi (ljubezenska tematika, srečen konec, črno-bela karakteristika oseb). Predvsem pa je primarna funkcija obravnavane literature zadovoljevanje mladostnikove potrebe po zabavi in sprostitvi, saj je tematika lahkotna, brez velikega poglobljanja, ki bralca ne pusti ravnodušnega.

Omeniti je potrebno še roman *Prigode Poprove Pipi*, ki se najbolj razlikuje od drugih. Razlika se pojavi že v tipu pripovedovalca, saj prvoosebnega zamenja avktorialni oz. vsevedni pripovedovalec. Pipi je stara komaj 11 let, kar je po avtoričinih besedah vzrok za manjšo

¹⁸ Prav tam, 96.

priljubljenost tega romana, saj njene romane berejo starejše najstnice. Prav tako se roman v celoti dogaja na vasi, v kateri veljajo tradicionalne vrednote, prisotna je še srečna družina in brezskrbno preživljanje otroštva, ki ga najstniški problemi še niso dosegli.

7 Zaključek

Obravnavam opusa, mladinske pisateljice Nejke Omahen, me je pripeljala do pričakovanih zaključkov. Dela imajo precej skupnih lastnosti, ki sovpadajo tudi s teorijami mladinske književnosti in mladinskega romana. Ključna je podobna zgradba glavnih junakov in njihove značajske poteze, ki so povezane z določenim življenjskim obdobjem. Poleg tega imamo značilen izbor snovi, slog pisanja pa posnema značilnosti slenga in sporazumevanja mladostnikov. Lahko tudi rečemo, da pripovedne tehnike ob sodobnejših elementih ostajajo najbližje realizmu.

Kot nadgradnjo in popestritev diplomskega dela, sem z mladinsko pisateljico opravila tudi intervju, ki nam ponudi veliko zanimivih informacij o avtorici in njenih romanih, meni pa je bil v pomoč tudi pri analizi njenih del.

Nejka v svoje romane vloži skorajda vse, kar ve, čuti in ugiba o življenju. V mladih junakinjah ubesedi svoje misli, čustva, želje, hrepenenja, bojazni, sanje in načrte. S tem pa brez težav doseže mlade bralce, saj doživljajo podobne težave in stiske, podobne uspehe in radosti, tako da se mladim bralcem ni težko poistovetiti z njimi.

8 Viri in literatura

8.1 Viri

- Nejka Omahen. *Zvezda z odra*. Šmartno pri Litiji: Osnovna šola. 1998.
- Nejka Omahen. *Silvija*. Ljubljana: DZS. 1999. (Zbirka Dober dan, roman).
- Nejka Omahen. *Življenje kot v filmu*. Ljubljana: DZS. 2000. (Zbirka Dober dan, roman).
- Nejka Omahen. *Dež*. Ljubljana: DZS. 2001. (Zbirka Dober dan, roman).
- Nejka Omahen. *Veliko srce*. Ljubljana: DZS. 2002. (Zbirka Dober dan, roman).
- Nejka Omahen. *Prigode Poprove Pipi*. Ljubljana: DZS. 2004. (Zbirka Dober dan, roman).
- Nejka Omahen. *Spremembe, spremembe*. Ljubljana: DZS. 2007.
- Nejka Omahen. *Temno sonce*. Ljubljana: DZS. 2009.
- Nejka Omahen. *Oh, ta kriza!*. Ljubljana: DZS. 2010.

8.2 Literatura

- Aleš Berger. Jezik mladostnih junakov. *Otrok in knjiga* 19. 1984. 30–40.
- Bogdan Novak. Iz pisateljeve perspektive. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna izdaja. 1999. 27–29.
- Dragica Haramija. Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana. *Slovenski roman/Mednarodni simpozij Obdobja – metode in zvrsti*. Ljubljana 5.–7. dec., 2002. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 2003 (Obdobja, 21). 171–180.
- Igor Saksida. *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja. 1994.
- Igor Saksida. *Slovenska književnost* 3. Mladinska književnost: Opredelitev in poimenovanja mladinske književnosti. Jože Pogačnik et al. *Slovenska književnost* III. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 2001. 405–406.

- Igor Saksida. Opredelitve in predstavitve otroštva v sodobni slovenski mladinski književnosti. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna izdaja. 1999. 7–17.
- Marjana Kobe. Pripovedovalec, pripovedna perspektiva v sodobni slovenski prozi za mladino. *Perspektive v mladinski književnosti. Otrok in knjiga*, posebna izdaja. 1999. 36–39.
- Marjana Kobe. Trije modeli realistične proze v sodobni slovenski mladinski književnosti. *JiS* 4 (1986/87). 89–97.
- Miran Hladnik. Šilihov mladinski roman *Beli dvor*. *Gustav Šilih: Beli dvor*. Ljubljana: Karantanija. Velenje: Založništvo Pozoj. 1997. 441–456.
- Miran Hladnik. *Trivialna literatura*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1983 (Literarni leksikon, 21).
- Zoltan Jan. Lik mladostnika v nekaterih novejših slovenskih romanih. *Slovenski roman/Mednarodni simpozij Obdobja – metode in zvrsti*. Ljubljana 5.–7. dec., 2002. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 2003 (Obdobja, 21). 181–190.

9 Priloge

Priloga 1: Zgoščanka

Priloga 2: Intervju z mladinsko pisateljico Nejko Omahen

Intervju z mladinsko pisateljico Nejko Omahen

1. V decembru 2010, ste izdali že deveti roman z naslovom *Oh, ta kriza!* Zato vas za začetek prosim, če lahko na kratko opišete svojo pisateljsko pot. Začetki, nagrade, uspehi, kako so vaša ustvarjalnost sprejeli starši?

Pisati sem začela že v prvem razredu osnovne šole, vendar ne zato, ker bi si želela postati pisateljica, temveč zato, ker smo doma dobili nov računalnik in sem morala nujno poskusiti, kako se nanj tipka. Takrat je nastala moja prva drobna knjižica z naslovom *Mesojeda roža*. Bolj resno sem začela pisati nekaj let kasneje, ko mi je mama med poletnimi počitnicami pred začetkom sedmega razreda naročila, naj nujno ponovim matematiko in slovenščino. Ker nisem imela pojma, kaj naj ponavljam pri slovenščini, sem začela pisati dnevnik izmišljene junakinje in nastala je moja prva malce daljša knjiga z naslovom *Modri zvezek ali Dnevnik Vanje Juvan*. Sledilo je nekaj mesecev počitka, nato pa me je spet »zagrabilo«. Na osnovi priljubljene zbirke *Baletni copatki*, ki smo jo s prijateljicami tedaj kar požirale, sem osnovala lastno zbirko *Zvezde*, ki je govorila o mladih dekletih iz Velike Britanije, ki dosežejo uspehe na različnih področjih. Prva v zbirki je bila knjiga z naslovom *Zvezda z odra* (ki mi jo je nato leta 1998, ko sem obiskovala osmi razred, izdala Osnovna šola Šmartno), druga *Drsalka v modrem*, tretja pa *Županovi hčerki*. Počasi sem se te teme naveličala, pa tudi prijateljice so me že spraševale, kdaj bom napisala kaj, kar se dogaja v Sloveniji. Tako sem prišla na idejo za roman *Silvija*, ki je postal moja prva »prava« knjiga, saj mi jo je po srečnem naključju leta 1999 izdala založba DZS. Zanj sem prejela tudi nagrado Moja najljubša knjiga leta 2000. Pri isti založbi sem nato izdala še sedem romanov: *Življenje kot v filmu* (2000; po njem je bil posnet tudi film), *Dež* (2001), *Veliko srce* (2002), *Prigode Poprove Pipi* (2004), *Spremembe, spremembe* (2007), *Temno sonce* (2009) in *Oh, ta kriza!* (2010).

V vseh teh letih pisanja me najbolj žene moja lastna domišljija, pa tudi to, da so moje knjige izredno dobro sprejete med mladimi bralci. Seveda pa ne bi šlo brez podpore staršev, ki so me ves čas vzpodbujali, mi stali ob strani in v najstniških letih, ko sem izdala prve romane, skrbeli, da nisem čutila prevelikega pritiska s strani medijev ter da sem lahko na prvem mestu ohranila svoj glavni cilj – uspešno dokončati šolo.

2. Knjiga se že na pogled razlikuje od drugih, saj vsebuje ilustracije, skice, kopije. Od kod ta ideja? So ti izdelki vaši? Tudi jezik je še bolj približan mladim, (sleng, kletvice). Se sami še vedno znajdete v jeziku mladih ali že potrebujete kakšno razlago?

Res je, da je knjiga *Oh, ta kriza!* drugačna od mojih prejšnjih, toda pozoren bralec bi opazil, da so si pravzaprav prav vse med sabo dokaj različne. Pri vsakem novem delu se namreč trudim, da bi poskusila nekaj novega. *Oh, ta kriza!* je zelo mladostniška knjiga, pisana v trenutnem jeziku mladih, ki mu odrasli zelo težko sledijo, saj se kar naprej spreminja. Sama se tu še kar dobro znajdem, res pa je, da še zdaleč ne poznam vseh izrazov, temveč samo osnove. Zato v romanu tudi nisem pretiravala s prehudim slengom (ali kletvicami). Želela sem napisati knjigo, ki bo blizu trenutni mladini, zato sem prišla na idejo, da bi lahko po vsakem poglavju sledil tudi kakšen list iz zvezka ali skica, ki jo je ustvarila junakinja med poukom ali kje drugje. Prepričana sem, da se v tem pogledu učenci niso bistveno spremenili in da po razredih še vedno kroži veliko listkov z zanimivo vsebino. Poskusila sem ustvariti vtis, da je skice napisala ali narisala junakinja sama. V resnici sem vse izdelala jaz, tudi pisava je razen v dveh primerih vedno moja, le da sem se jo trudila popačiti.

3. Pojavi se tudi uporaba Facebooka, spletne pošte, mobitela. Ste tudi sama navdušena uporabnica sodobne komunikacije? Dejali ste tudi, da ste odprli pravi Facebook profil Eme Kajuh. Kaj ste želeli s tem dokazati oz. do česa ste prišli?

V dandanašnjem svetu človek brez uporabe sodobne komunikacije zelo težko preživi. Večinoma jo uporabljam za čisto praktične zadeve, kot je npr. pisanje elektronske pošte. Sem in tja pa se z njo jasno tudi pozabavam. Facebook se mi zdi zanimiv fenomen, ki ni škodljiv, dokler ga človek uporablja v zmerni meri ter pri tem skrbno varuje svojo zasebnost. Vendar pa se mi ne zdi najboljše orodje v rokah otrok – ko v šoli vidim, da si je svoj profil ustvarila devetletnica, se še vedno stresem od skrbi. Otroci in mladostniki se v večini primerov namreč ne zavedajo, kakšno nevarnost jim lahko predstavljajo takšne zadeve. Mirne duše izdajajo svoje najbolj osebne podatke in klepetajo s popolnimi neznanci. Zato sem v knjigi *Oh, ta kriza* predstavila junakinjo Emo, ki je obsedena s Facebookom in z njegovo pomočjo definira celo svoj družbeni položaj. Z njeno obsedenostjo sem nalašč pretiravala ali se celo ponorčevala, saj sem s tem želela poudariti, kako trapasto ali nevarno je lahko tako početje. Kot nekakšen preizkus sem s pomočjo prijateljev za Emo ustvarila tudi pravi profil na Facebooku, saj me je zanimalo, ali jo bodo bralci knjige skušali poiskati in kaj si bodo mislili o njenem profilu.

Zelo me je presenetilo, da jih je veliko mislilo, da je Ema resnična oseba ter jo celo skušalo opozoriti, da je postala junakinja neke knjige. To pove ogromno o današnjih najstnikih in njihovem razmišljanju – ne zavedajo se, da lahko na Facebooku ali kje drugje kdor koli ustvari kar koli, temveč slepo verjamejo vsemu, kar vidijo. Tisti z bujno domišljijo so bili tudi razočarani, ko so izvedeli, da je junakinja vendarle izmišljena in da je profil namenjen le oboževalcem knjige.

4. V knjigah spremljamo zgodbe in usode junakov od 11. do 18. leta. Gre za povprečne mladostnike, ki ne izstopajo, ne z lepoto ne z dejanji. Zgodba pa se vedno konča srečno. Kako to?

Rada imam svoje junake in srečne konce, po duši sem romantik. V času pisanja mi junaki zlezejo pod kožo in ne morem jih prepustiti nesrečni usodi. Poleg tega se mi zdi, da je napisane dovolj mladinske literature s težjo tematiko in nesrečnimi konci in tisti, ki jih zanima bolj takšno »realistično« pisanje, lahko sežejo po njih. Meni osebno pa se od nekdanj zdi bolj realni junaki, ki so nekako povprečni, saj se tipični najstnik veliko lažje poistoveti z osebo, ki doživlja podobne izkušnje kot on. Zato so moje junakinje večinoma navadne punce, ki živijo dokaj navadno življenje, vendar pa imajo vseeno tudi kakšen talent ali področje, na katerem so uspešne. Res je, da moje knjige niso preveč poglobljene in razmišljujoče, vendar to nikoli ni bil moj cilj – sama želim, da moja dela bralca razvedrijo, napolnijo z optimizmom in mu dajo vedeti, da ni nič narobe s tem, če ne postane vsakdo slaven igralec ali pevec ali manekenka ali kaj podobnega. V vsakem izmed nas se skriva nekaj posebnega, le da so nekatere stvari bolj opazne od drugih.

5. Prav tako se zgodba zaključi pri isti oz. podobni starosti junakov, kot se začne. Lahko kdaj pričakujemo nadaljevanje zgodbe, spremljanje teh junakov čez recimo deset let?

Priznam, da nisem preveč pristaš nadaljevanj. Zdi se mi, da z nadaljevanji zgodb junaki počasi zvedenijo in izgubijo svojo izvirnost. Slej kot prej se jih naveličajo tako bralci kot tudi avtor sam. Zato zaenkrat v načrtu nimam nobenega nadaljevanja, pa čeprav so me že mnogi prosili, naj napišem npr. Silvijo II. Takšnim navadno odgovarjam, da konce v svojih knjigah nalašč puščam odprte, da si bralci lahko sami ustvarijo svoje zgodbe o tem, kaj se kasneje dogaja z junaki. Seveda pa ne bom rekla, da ne bom nikoli napisala nobenega nadaljevanja – zarečenega kruha se največ poje.

6. Na predstavitvi zadnje knjige ste dejali, da sta vam knjigi Prigode Poprove Pipi in Temno sonce še posebej pri srcu. Čemu bi lahko pripisali, da je roman Prigode Poprove Pipi najmanj priljubljen pri mladih bralcih?

Zdi se mi, da je tega najbolj kriva starost glave junakinje. Moja dela namreč večinoma berejo mlade najstnice. Začnejo tam nekje pri dvanajstih letih in nato odraščajo z mojimi romani. Poprova Pipi pa ima »samo« enajst let. Občutek imam, da so bile ob izidu te knjige moje stalne bralke nekoliko razočarane, saj se jim je junakinja zdela otročja, ker je bila mlajša od mojih prejšnjih. Poleg tega živi v neki zakotni vasi, kjer sploh ne poznajo televizorjev in računalnikom. Takšen svet je današnji mladini praktično neznan, zato se z njim težko poistovetijo. Knjiga je tako morda bolj primerna za mlajše otroke, vendar pa je problem verjetno tudi v tem, da je precej dolga in da nima nobenih ilustracij. Moja uboga Pipi, je tako ujeta nekje vmes med dvema svetovoma: otroštvom in najstništvom. Meni pa je zelo pri srcu, ker je navihana, pogumna, drzna in polna idej, poleg tega pa se odlično znajde brez vseh sodobnih elektronskih naprav in podobnega.

7. Temno sonce se loteva resnejše teme, slepote. Poznate koga, ki je slep oz. je preživel tako izkušnjo, ali je roman le plod vaše domišljije?

Roman je resnično le plod moje domišljije. Ne poznam nikogar, ki bi bil slep, zato sem pisala izključno z vidika, kako bi se počutila jaz oziroma kdor koli, ki bi čez noč nenadoma oslepel. Zato sem tudi ustvarila junakinjo, ki je precej problematična in se nikakor ne more sprijazniti s tem, da se je njen svet za vedno spremenil. Zdi se mi, da je taka reakcija dokaj normalna. Prepričana sem, da se ne bi nihče kar v tednu dni navadil na to, da ne vidi. Adelina poskuša vse, da bi živela tako, kot je navajena, in skozi knjigo jo počasi peljem proti spoznanju, da se je sicer vse spremenilo, a da to ne pomeni, da je njenega življenja konec. Počasi spozna, da se tudi s slepoto da živeti in da bo to življenje sicer drugačno, a zato ne tudi slabše. Roman sem zaključila na točki, ko končno pride do tega spoznanja in se odloči, da se bo naučila stvari, ki jih potrebuje za novo življenje – ker se na to ne spoznam najbolje, se nisem želela spuščati v podrobnosti in s tem tvegati, da kaj povsem narobe opišem ali celo koga užalim.

8. Natančno branje nam razkrije tudi, da se velikokrat pojavlja zelena barva. Predvsem v oblekah junakinj (Luise, Silvija, Pipi ...). Je to povezano z vašo najljubšo barvo ali zgolj naključje?

Hm, tega pa sama sploh nisem opazila! Res je, da je zelena barva moja najljubša, vendar pa se v romanih pojavlja povsem naključno. Ali pa sem jo podzvestno tolikokrat uporabila ... Vsekakor tega nisem naredila nalašč.

9. Roman *Spremembe*, spremembe nam ponudi preplet zgodb petih junakov. Treh deklet in dveh fantov. Glede na to, da so vaši romani dekliški, lahko pričakujemo kdaj roman z glavnim moškim junakom? Se je bilo težko vživeti v misli fantov (Tadeja in Klemen)?

Glavnih junakov moškega spola se precej izogibam, in to zato, ker v resnici nimam pojma, kako razmišljajo fantje. Lahko si predstavljam, vedela pa ne bom nikoli. Zato se raje držim svojih deklet in njihovih skrbi, da me fantje slučajno ne bi obsojali, kako napačno jih predstavljam. V romanu *Spremembe, spremembe* sem prvič nekoliko tvegala in med tri junakinje postavila še dva junaka. Vživljati v njune misli se mi ni bilo preveč težko, vendar pa še danes ne vem, ali sem delo opravila dobro ali ne. Knjigo vseeno večinoma berejo dekleta.

10. Film *Življenje kot v filmu* se nekoliko razlikuje od romana, vam je kljub temu všeč? Je bila vaša ideja, da bi posneli film? Se kdaj vidite v vlogi scenaristke?

Film ni bil moja ideja, sem pa bila zelo počaščena, ko so me poklicali in mi to predlagali. Ne zgodi se ravno vsak dan, da po tvoji knjigi posnamejo film. Vendar pa pri njem nisem sodelovala in sem ga videla šele dva tedna, preden so ga prvič predvajali na televiziji. Seveda sem se zavedala, da se bo film razlikoval od knjige, zato sem si ga ogledala kot navadna gledalka in s tega vidika mi je bil čisto všeč. Je živahen in dobro gledljiv film. Zaenkrat si ne predstavljam, da bi napisala kakšen scenarij za televizijo. Napisala sem jih nekaj v šoli, za svoj gledališki krožek, ampak to je drugače. Mislim, da preprosto nimam pravega znanja za to. Morda pa se bom nekoč naučila.

11. V romanih veliko pišete o ljubezni, predvsem o prvi zaljubljenosti. Ste tudi sami po duši romantik?

Sem velik romantik, a to ni edini razlog, zakaj je v mojih knjigah veliko ljubezni. Pišem vendar za najstnike in v tem obdobju je človek kar naprej zaljubljen, če že ne na glas, pa vsaj na skrivaj. To je pomemben del odraščanja in napisati knjigo za pubertetnike brez kančka ljubezni ne bi bila prava stvar.

12. V povezavi s tem pa je najti tudi pretiravanja. V zadnjem romanu Ema fanta, v katerega je zaljubljena, poimenuje celo polbog. Menite, da mladi pretiravajo v doživljanju prve ljubezni ali je to pretiravanje uporabljeno namerno?

V knjigi *Oh, ta kriza!* veliko pretiravam in vse je namerno. Malo zato, ker so najstniki nagnjeni k pretiravanju, vsaj v očeh odraslih, in to sem hotela še bolj poudariti, zato sem pri praktično vsem, kar Ema počne, uporabljala ogromno pretiravanj. Malo pa tudi zato, ker sem želela, da je knjiga duhovita, da se lahko bralec nasmeje Eminim neumnostim, zavije z očmi in zavzdihne »oh, kako pretirava«. Čeprav imam občutek, da veliko najstnikov teh pretiravanj sploh ne zazna. Ker se tudi oni podobno obnašajo ali razmišljajo.

13. Vaš opus mladinskih romanov je bil dobro sprejet, knjige so zelo brane. Ste še mladi, pa vendar, kaj razmišljate, da bi napisali roman za odrasle?

Zaenkrat o tem ne razmišljam. Občutek imam, da moram še precej bolj odrasti in mnogo doživeti, preden bi si sploh upala pomisliti na to, da bi napisala knjigo za odrasle. Po drugi strani pa rada pišem za mladino; so krasna publika, veliko jih zanima in znajo biti odkrito kritični, brez raznih zamer, potuhnjenosti in podobnega. Moji romani so namenjeni najstnikom, toda zelo sem vesela, kadar jih v roke vzame tudi kakšen starš – mladi se z vsebino poistovetijo, odrasli pa se lahko spomnijo, kako je bilo v teh letih, se morda nasmejejo najstniškim neumnostim ali pa se celo kaj novega naučijo.

14. Kakšen je vaš proces odločanja za novo knjigo. Se začne z vašo idejo ali vam jo prinese kdo drug? Bi napisali tudi delo z že vnaprej izdelanimi idejami?

Nova knjiga se vedno začne z novo idejo, ki ponavadi še nekaj časa zori samo v moji glavi. To je moj najljubši del pisanja; oblikovanje zgodbe, karakterjev, dogodkov ... Nekoliko težji je tisti del, ko je treba vse skupaj zapisati. Do zdaj sem vsi vse zgodbe izmislila popolnoma

sama. Ne predstavljam si, da bi mi kakšen urednik naročil, o čem točno moram pisati, kako naj se zgodba razvije ... Morda, če bi mi bila tema res všeč. Toda nekako ne bi imela občutka, da je knjiga čisto moja.

15. Kdaj največkrat pišete, kakšno mora biti vaše razpoloženje?

Trenutno pišem takrat, kadar utegnem. Ponavadi ob popoldnevih ali večerih ali pa čez vikend. Tega si moram želeti, mora me zagrabit, da bi nadaljevala s pisanjem zgodbe. Zgodilo se mi je že, da sem za več mesecev opustila pisanje, ker sem se malo naveličala. Pa me je potem spet prijelo in sem nadaljevala.

16. Danes ste že zaposleni, ste učiteljica, kar vam verjetno vzame veliko časa. Kako se zorganizirate, da vam ostane še čas za pisanje? Verjetno je sedaj drugače kot v študentskih letih, ko ste lahko pisali, kadar ste želeli.

Kot učiteljica sem zelo zaposlena, začetniki moramo pograbit vsako priložnost za delo in izkušnje. Zato prosti čas postaja vse bolj dragocen. Za zadnjo knjigo sem morala prvič biti zelo organizirala, nisem mogla kar kadar koli sesti za računalnik in pisati, temveč sem si morala v glavi izoblikovati nekakšen urnik. Pa je nekako kar šlo. Treba se je nekoliko bolj potruditi, prisotne je več utrujenosti, toda to ne pomeni, da je pisanje postalo nemogoče. Res pa je, da sem si ravno zato izbrala tako lahkotno temo. Nisem imela časa še za pretirano poglobljanje in raziskovanje.

17. Kako na vas gledajo vaši učenci? Vas prepoznajo kot pisateljico? Dobite od njih kakšno pohvalo ali vas kdaj tudi pograjajo oz. pokritizirajo?

Na začetku so me vsi gledali z nekoliko bolj odprtimi očmi, malo zato, ker sem bila nova in mlada, malo pa tudi zato, ker so slišali, da sem pisateljica. Vendar sem jim zelo hitro dala vedeti, da sem v razredu učiteljica in ne želim, da v pouk vmešavamo kakšne druge stvari. Če so želeli kaj vprašati, so to lahko storili ob koncu ure ali med odmori. Na to sem bila zelo pozorna, ker sem se zavedala, če me bodo že od začetka gledali kot pisateljico, lahko hitro izgubim avtoriteto kot učiteljica. Zdaj so se me že navadili, ugotovili, da sem učiteljica kot vse ostale, da znam biti tečna in zahtevna. Tako da se med poukom nikoli ne pogovarjamo o mojih knjigah. Samo zdaj, ko je izšla nova, sem in tja po pouku dobim kakšno hitro vprašanje.

Vendar so učenci glede tega precej sramežljivi. Mislim, da ne bodo nikoli kar stopili k meni in naravnost povedali, kaj jim je ali ni bilo všeč.

18. Za konec pa me zanima, ali imate že idejo za naslednji roman. Ko jo dobite, ali jo takoj zapišete ali se razvija in zori v vaših mislih?

Ideji sta v glavi že vsaj dve, vendar bo preteklo še nekaj časa, preden sem bom spravila k pisanju. Pred nekaj meseci mi je izšla nova knjiga in zaenkrat sem z mislimi še pri njej, pri tem, kako se bodo odzvali bralci, kakšna se jim bo zdela ... Tako da ideje zaenkrat samo zorijo v moji glavi. Ko bo kakšna dovolj dozorela, pa bom spet sedla za računalnik. Ne bom se mogla zadržati. Pri pisanju preveč uživam.

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Simona Bertoncelj, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom Pripovedništvo Nejke Omahen: predstavitev avtorice, tem, pripovedne tehnike.

S svojim podpisom zagotavljam, da sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom prof. dr. Igorja Saksida.

V Železnikih, dne _____ Podpis: _____